

Spedizione in abbonamento postale
Poština plačana v gotovini

pla- ninski VESTNIK

LETO 1942-XX

ŠTEV. 1-2

PLANINSKI VESTNIK, LJUBLJANA

Izdaja in zalaga: SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO - OSREDNJE DRUŠTVO, LJUBLJANA

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 20 lir, za inozemstvo 32 lir. Naroča, plačuje, reklamira, inserira se pri upravi: Osrednje Slovensko planinsko društvo v Ljubljani.

Uredništvo: Glavni in odgovorni urednik dr. Arnošt Brilej v Ljubljani, Dalmatinova 1/II.; njemu se pošiljajo rokopisi, poročila, sploh spisi za tisk besedila. — Za vsebinsko so odgovorni avtorji; njim se pridržava pravica ponatisa.

Izdajatelj in uprava: Slovensko planinsko društvo - Osrednje društvo, Ljubljana. — V področje uprave spadajo vse gmotne zadeve (naročnina, honorarji, oglasi, računi), razvid naslovov, reklamacije.

Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik Jože Kramarič).

Vsebinska 1. in 2. štev.: Dr. France Ogrin: Belokranjski izprehodi (str. 1). — Dr. ing. Avčin France: Po pólcih Višnje gore (str. 7). — Berden Vasko: V Cortino d'Ampezzo in še dalje . . . (str. 20). — Naš kotiček: Miran Žargi: Na Blokah v novo leto (str. 27). — Obzor in društvene vesti: † Prof. dr. Metod Dolenc. — ljubitelj naše zemlje (str. 29); — † Dr. Vladimír Foerster (str. 30); — Ivan Bučer: Koča na Robu (str. 31); — Dr. Gjuro Orlić: Dubrovačka klima (str. 31); Polževo (str. 32).

Ako potrebujete

tiskovine, kataloge, ilustracije, prospekte in se ne morete odločiti, v kakšni tehniki naj se izdelajo, se blagovolite obrniti na

Ljudsko tiskarno

v Ljubljani Umetniški grafični zavod,

v katerem so zastopane vse moderne grafične panoge Vsa grafična dela se izvršujejo lepo, solidno in po zmerni ceni

BAKROTISK
OFFSETTISKIN
LITOGRAFSKI TISK
KLISARNA
KNJIGOTISKIN
UMETNIŠKI TISK

PIVO LEŽAK IN BOK

PIVOVARNE

»UNION«

V LJUBLJANI

SE NAJTOPLEJE PRIPOROČA!

Metlika

Foto Tujsko-prometna zveza

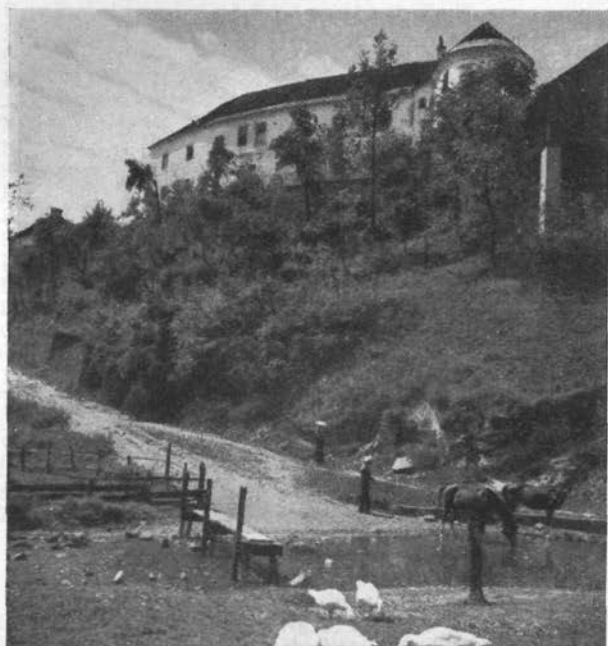
Dr. France Ogrin:

Belokranjski izprehodi

Pohitimo vrh gorske pregraje, ki jo tvorijo ponosni Gorjanci (Sv. Jera ali Trdinov vrh, 1181) in razvlečeni Kočevski hribi (Rog, 1100, Sv. Frančišek — Mirna gora, 1048), da vidimo najbolj oddaljeno in nekdanj najbolj zapuščeno dolenjsko zemljo — Belo Krajino.

Z Gorjancev se nudijo obširni pogledi v Dolino gradov in v Belo Krajino, pa dalje po pisani slovenski zemlji do sivih planin, do stolnega Zagreba in preko hrvatskih hribov. Na kočevskih hribih pa je s Sv. Frančiška — osrednje ležečega gorskega sklopa — obširen razgled po belokranjski deželici mimo obrobni gorá do Kolpinih vodá, na hrvatske hribe in dalje proti Velebitu, dalmatinskim in bosanskim goram. Na to goro, ki ji je pravo ime Sv. Frančišek in ne Mirna gora, prideš s postaje Semič v dveh in pol urah. Ako pa si korenjak, jo primahaš lahko v petih urah iz Kočevja, sledeč zahodnovzhodni gorski veji, ki se odlomi iz že imenovanega gorskega sklopa. To je zanimiva tura, ki vodi skozi gorski vasi Onek (nad njo Kofel, 864) in slikoviti Koprivnik.

Ko se odpočiješ v prijaznem planinskem domu, ki samuje skupaj s cerkvico sv. Frančiška nad njim, se začneš razgledovati. Zavedaj se, da si na znameniti pokrajinsko-kulturni ločnici. Na gorskih grebenih, ki se raztezajo na zahod, sever in vzhod, stojé temni, resni gozdovi s samotnimi košenicami, pod njimi pa nasmejjane vinske gorice z belimi zidanicami, ki so potresene po južnih po-

Metlika, grad

Foto Tujsko-prometna zveza

bočjih tam od Metlike in Drašičev pa sem do Semiča in Dobljčke gore. Kam boš krenil od tod? Ako se vrneš domov, greš lahko nizdol skozi vinorodne Rodine in Stražni vrh, ki ležita nad dobro vidnim Črnomljem, lahko pa si izbereš kot planinec smer na Poljanske hribe, ki se kot druga gorska veja srednjega sklopa nižajo proti jugu polkrožno h Kolpi.¹

Mi bomo danes šli po neki drugi poti, ki nas bo vodila preko belokranjskih višin do kolpskih nižin. Be-

elokranjski gorskodolinski dom ima od vzhoda proti severozapadu tri glavne vhode: po državni cesti Novo mesto—Metlika čez Gorjance s prelazom »Na Vahti«—Jugorje; preval na Brčicah (Vrh) nad Kotom-Semičem, ki vodita do njega po dolinski zarezni od Novega mesta proti jugu dve cesti, Dolenjske Toplice—Črmošnjice in Kandija—Vršna sela—Preloge; po cesti Kočevje—Brezovica—Nemška Loka—Dobljče. Tudi z vseh teh prelaznih točk imaš diven razgled po nizko doli ležeči belokranjski kotlini tja do hrvaško-dalmatinskih gora, najlepši pa je z drugoimenovanega prelaza, z Vrha ali vsaj z železniške postaje. Zato si izberemo tudi mi to prehodno točko, poslužujoč se dolenjskega brzca, ki vozi po gorenji dolinski zarezni ob cesti Kandija—Preloge.

Za Vršnimi seli smuknemo skozi kratek predor in pokaže se mala Rožna dolina z majhnimi hišicami in cerkvico, ki samevajo doli pod hribom (začetek Bele Krajine). Vlak zbrzi z žvižgom v skoraj 2 km dolgi predor pod Semiško goro. Po nekaj minutah vožnje puhne iz teme, potniki pa že stojijo ob oknih, da uživajo razgled po širni Beli Krajini. Ko drvi hlapon s postaje Semič nizdol skozi vasi Kot, Ručetna vas, Petrova vas med lepo obdelanimi vinogradi, plavajo oči po obronkih hribov tja do Metlike in Suhorja z dvostolpno cerkvijo in preko črnomaljske kotline do hrvaških hribov.

¹ Ko prideš mimo vinogradov in skozi šume do velike ceste, zavij pravčasno na jug po dolini proti Staremu trgu ob Kolpi, potem pa, kamor te je volja: v Črnomelj, na Vinico ali v kočevsko-ribniško dolino.

Druga za drugo se prikazujejo bližnje cerkvice v Semiču, v Gorenjih, Nestopliji vasi; vrste se vinogradi, pestro posejani po pobočjih, s katerih te pozdravljajo vabljive zidanice. Slika se gledalcu iz vlaka neprestano izpreminja.

Ko obnavljaš spomine o mladih letih, o gradnji te 40 let pričakovane železnice, o belokranjskih prilikah itd., zavozí vlak že na veliki viadukt pri Otavcu, nato skozi Mestno lozo pred Črnomljem in obstoji na postaji.

I.

Črnomelj—Stari trg ob Kolpi—Vinica—Preloka—Adlešiči.

Pogreznjen v davne dneve stopam s črnomaljske postaje po preprostem pločniku in se radovedno razgledujem. Nekaj novih vil in drugih manjših izprememb, v ostalem pa je vse, kakor je bilo, ko smo služili in moževali tu pred in med prvo svetovno vojno. Tam je Suhi most nad Lahinjo, sprehajališče zaljubljenih parov, Stari grad nekdanjih črnomaljskih gospodov, danes okrajno glavarstvo in »Hotel Lackner«, glavni trg in ves črnomaljski »ambient« z malimi in večjimi hišami v Farovski in Rožni ulici. Pomen in razvoj Črnomlja v dolenjski povestnici sta znana, zato si ogledujemo le zunanje lice.

Mesto leži na polotoku, ki ga tvorita rečici Dobljčka in Lahinja. Njih strugi sta povzročili, da je nastalo ob sotočju črnomeljsko tromostovje, ki po svoji slikovitosti prekaša ljubljansko. Naravnost veličasten je veliki, do 25 m visoki, obokani most.

Sedem v poštni voz, ki se primaje skozi hosto in košnice do vasi Tanča gora, stoječe na za-

Belokranjska narodna noša Foto Tujsko-prometna zveza

četku enako imenovanega gorskega hrbta. Ta je dolg in strm ter ponižen le po imenu (tanča = tanjka gora?), to pa menda zato, ker ga obdaja z dveh strani greben z višjimi vrhovi. Na severu sta Žeželj (813 m) in Debeli vrh (864 m), na jugu pa Lipovec (710 m).

Pot gre v strmcih navzgor in se zravna le mestoma. Ti klanci so od nekdanj delali voznikom velike preglavice, zlasti pozimi. Zato je marsikdo vozil iz Črnomlja v Stari trg po velikem ovinku čez Dobljče in gozdnate Miklarje (517), dasi je ta pot za 11 km daljša. Poslej ne bo treba voziti čez Tančo goro po prehudih strminah. Del 18 km dolge ceste bo namreč preložen v bližnjo globel in potem

speljan pod Sv. Ano v gozdu v znosnih vijugah doli na Dobljče. Preložitev se že izvršuje. Pot nudi in bo nudila lep pogled na dolino, v kateri se blestita Črnomelj in Dragatuš z dvostolpo cerkvijo. Potni družbi, ki se je hitro zapletla v pogovor, je kar zabavno stopati zaradi klancev z voza; vendar pa zopet vesela zavzame prostore, ko se vozilo ustavi ob kapelici na vrhu in zdrči potem iz lepega bukovega gozda med steljniki in košenicami navzdol v Poljane. Najprej se pokažejo na jugu visoki hrvaški hribovi, na zapadu kočevski z goro Kozičevski z goro Kozičevski, ki je dobila ime

*Bojanska in belokranjska
narodna noša*

*Foto Tujsko-
prometna zveza*

nemara od tod, ker je bogata na srnjadi, o čemer sem se tudi sam prepričal. Kmalu se pokaže v dalji Stari trg, ki stoluje s svojimi hišicami in župno cerkvijo ob košatih lipah visoko na vzpetini, pod katero v globokih zarezah teče Kolpa. Za nami ostaja že imenovani, od juga proti severu potekajoči gorski greben Poljanskih hribov, pod nami pa vstaja do 400 m visoka Poljanska planota.

Poljane, ki predstavljajo skupni izraz za ta predel, so zanimive po svoji legi visoko nad Kolpo in pod hribovi, po starodavnih krajih (Stari trg, Predgrad z Auerspergovo graščino) ter po svojem ljudstvu, Poljancih, ki imajo svojo narodno nošo, govoricu in šege.

Črnomelj, v ozadju Sv. Frančišek

Foto Vek. Kramarič

Pot iz Starega trga na Vinico ob Kolpi (21 km) v prvem delu ni bogve kako romantična, a po svoje zanimiva zaradi svojega idiličnega miru. Gre skozi steljnike in malo negovane listnate gozdove. Mestoma se posveti Kolpa nizko dolí, ob njej naše vasice Sodevci in Radenci ter hrvaška sela, nad katerimi se pno visoki hribi z lepimi pobočji. Drugi del pokrajine ob tem potu pa je prav romantičen spričo svojih šumovitih pobočij in belih vasic nad Kolpo.

Ko pešačiš navzdol s Hriba in Špeharjev, vasi, imenovane po priimku Špehar, in zagledaš zopet Kolpo, prehajaš preko vsedline, ki se s svojimi polji in košenicami zajeda daleč v greben na severovzhodu. Kolpa se obrne, vsa zelena, v drugo stran, nad njo v breg vodi pot. Onkraj Daljnih njiv, ki čepe s svojimi domačijami na vrhu, se ti pokaže na obronkih posejana vas Sinji vrh z veliko župno cerkvijo ob mogočni lipi. Pod vrhom se razprostira rodovitna dolina, segajoča daleč doli do Kolpe, ki se privije pri naselju Damelj izza hriba.

Pomudimo se malo pri krajevnih imenih. Vrh se nazivlje, kakor mi je spotoma pravil župnik Kolbezen, v matičnih knjigah »Schweinberg«. Ime je morda nastalo zaradi obilne svinjereje v tem kraju. Lega Vrha je pa taka, da bi mu pristojal prilastek Sinji (od sonca obsevani vrh, glej Sinja gorica pri Vrhniku). Že omenjena dolina se ne imenuje z belokranjskim izrazom Vrtača, Draga, pač pa je na vrhu doline ležeča vas Draga. Beseda Damelj je nastala najbrže iz stavka »grem do melje« (tam sta dva mlina).

Cesta se vije po pobočjih mimo vrhovskih vinogradov z malimi hrami, skozi loze in steljnike, dokler ne stopiš nad Drežnikom in Novo lipo na plan. Že te pozdravlja romarska cerkev s hriba, ki se

Cerkev v Vinici

Foto Vek. Kramarič

imenuje Žeželj; Vinico dolgo zakriva mala zemeljska guba Vešenik, ki visi s trtjem tik nad tem krajem.

Mala, ljubka vasica Vinica, postлана po planem pod Žežljem in nad šumečo Kolpo, ponosno razkazuje stari Frankopanov gradič, ki se koplje v jesenskem soncu. Okrog gotske cerkve in na pokopališču, ograjenem s sedmimi mogočnimi jagnjedmi, se zbira ljudstvo k maši. Pristopim še sam in opazujem vrvenje. Starejše ženske so še v beli narodni noši. Mimo ljudi pogledujem na bližnji Žeželj, ki ga krasi na južni strani lepo trtje, a na vrhu je cerkev Matere Božje s cerkveno lopo (veliko romarsko prošenje na Mali Šmaren), obdana od daleč segajočega gozda. Na drugi strani tone daljno obzorje v polkrogu za hribi.

Ko se poslovim od Vinice in znancev, uberem pot proti Podklancu, ki me pozdravlja s svojo cerkvijo. Na smeri spodaj tekoče Kolpe, vidim, da bi najraje predrla kranjsko hribovsko zagrado. Ker je pretrda, se obrne na zemeljsko bolj zložno hrvaško stran. Prekoračim strm klanec, se ustavim vrh Žilj z daleč vidno cerkvico in uživam divno sliko: na daljnem obzorju se prikažejo Poljanski in Kočevski hribi, proti jugu se vrste rajde hrvaških gora, med njimi čudoviti Klek (1102 m), ki kaže s te točke svojo zanimivo živalsko podobo. Onstran prevala se zasmeye od sonca ožarjena Preloka z župno cerkvijo, počivajoča v višini nad Kolpo in hrvaškim Priliščem. Pred hišami se sončijo ženske, v lozi pase ovce star pastir.

Ob nadaljnji hoji se hrvaški hribi odmikajo daleč proti Ogu-linu in Karlovcu, notranjost kranjske strani pa zakrivajo z lesovi

porastle višine. Ob lazih in lozah stopajoč se približam pravoslav- nemu, nekdanj hrvatskemu, sedaj belokranjskemu Marindolu z veliko cerkvijo onstran Kolpe, ki nosi ime svetega Lenarta, nato pa idilično pod hribom ležečim Adlešičem z novo šolo in malo župno cerkvijo. Obzorje se preobrača; daleč na vzhodu vstajajo Gorjanci, za njimi proti zapadu Kočevski hribi. Že so zaviti v veličastni večerni žar, ko speva z mladim Rauchom v njegov staroslavni grad Pobrežje. Grad ima to ime po legi ob Kolpi, ki, prišedša izza gričevja, tu zopet dohiti potnika. V nemščini se je nazival Freiturn, domnevno zaradi tega, ker Turki te stražne trdnjave, sezidane po plemenitašu Lenkoviču v 16. stoletju, niso nikdar zavzeli. Nemško ime pa pomeni lahko tudi osamljeno lego.

Naslednji dan dokončavam celotedensko potovanje, korakajoč pod vinorodno Plešivico med steljniki in gozdiči proti Črnomlju. Stopajočega na plan me pozdravljajo zapadni Gorjanci in kočevsko-poljanski hribi (Sv. Frančišek, Sv. Križ), ki se bočijo nad črnomaljsko kotlino; ko obstojim vrh klanca nad Loko, pa zagledam stare znance, jagnjedi na Majerju in črnomaljske stavbe z visokostolpo cerkvijo.

Dr. ing. Avčin France:

Po policah Višnje gore

Več kot celo desetletje bo že tega, kar sem kot mlad abiturient prvič stopil v skromno cerkvico na Svetih Višarjah. Bilo nas je mnogo tedaj: poleg nekaj stotin kuharic in služkinj se nas je znašlo na tej prečudoviti božji poti še nekaj študentov, ki smo se vsi spretno okoristili s potovalnimi ugodnostmi takih skupinskih romanj. Zelo sem se razveselil, ko sem spotoma došel svojega profesorja slovenščine, znanega slovenskega pesnika. V prelestni mesečni noči, ko so se prošnje ubogih in izkoriščanih dvigale k višarski Mariji v nebo, ko je procesija s prižganimi baklami obkrožala cerkvico, tiho mrmraje molitve, sva učitelj in učenec samotarila po višarskih livadah.

V srebrni daljavi nad mračno dolino Zajzero so stali vrhovi Višnje goré, temni in mirni kot speči velikani. In še dalje zadaj črna kulisa na zvezdnatem nebu: Špik nad Policami, silni Montaz, največji in najmogočnejši vseh Julijcev. V omotični višini pod grebeni Viša in njegovih vazalov je v mesečnem soju lebdel ozek, komaj viden srebrn pas, še ves zasnežen. Prikrade se okrog divjega vrha Wilde Gamsmutter, varno vodi skozi temne stene in soteske, izgine za hip, zopet izskoči in se nazadnje izgubi tja nekam v prepade nad Špranjo. Tako sem prvič gledal na pravljične »Viševe police«¹. Ni jim para nikjer in v oni noči so se mi vtisnile v spomin.

¹ Odkril jih je dr. Kugy in jih je krstil za »Götterbänder« (italijansko »Cengia degli Dei«), na podlagi stare pripovedke, ki baja, da so stari Germani vseokrog gozdnatih vrhov svojih gora izsekavali široka pota, da bi se njihova tevtonska božanstva čim ugodneje sprehajala na toplem soncu.

Pozno v noči sva se ločila s profesorjem. V očeh moža-pesnika je blestela solza. Pijan nečesa velikega, neznanega sem odšel v nočni gozd, v svoj mali šotorček.

*

Pozneje, ko sem se z gorami že поблиže in globlje spoprijateljil, smo tovariši večkrat stopili čez mejo. Dvakrat sem jih zapeljal na Police. Srebrni pas one višarske noči mi ni in ni dal pokoja. Obakrat pa nas je ugnalo vreme, tako da smo spoznali le oni del, ki skrito in zavito vodi skozi ostenja od severovzhodne debri okrog Wilde Gamsmutter tja na široke gredine nad Rifugio Corsi, že na južni strani gore. Pa nam ni bilo žal. Iz dolgočasje smo v megli in dežju pretaknili vse bivše avstrijske bojne položaje: skriti topovski zaklon prav v vrhu Viša, kaverne na Naboisu, razvaline celega naselja pod skalnim Mojzesom s Škrbini Zadnje Špranje, strelske jarke in predore na Koštrunovih špicah, vse tja do nekdanjih italijanskih položajev na travnatih pobočjih Krnega dola. Viš in Koštrunove špice so bili odlične gorske postojanke nekdanje črnožolte armade, in to po pravici.

Poleti leta 1939. smo prišli zopet. Običajna moja tovarišija se je bila porazgubila: dolgi Martin z Jesenic se je »učil«² plavanja nekje na morju. Pozneje je praktični poizkus na Bohinjskem jezeru pokazal, da brezuspešno. Dušana je pobodla nekaka neizogibna družabna formalnost, godovanje ali kaj že. Ostali smo le še trije: odlična jeseniška plezalca dr. Miha Potočnik in Drago Korenini in jaz. V Ovčji vesi smo kot vedno in kot se spodobi poiskali sivega dr. Kugyja, poeta Julijskih Alp. Mislil, da ni pravega planinca, namenjenega v kraljestvo Viša in Poliškega Špika, ki ne bi s spoštovanjem vsaj za kratek »dober dan«² pogledal k nekronanemu kralju Julijcev. Zakladnica njegovih nasvetov, podatkov in pobud je še vedno neizčrpna. Kljub teži let je živahen in bister kot le kdaj. Za vse in za vsakogar ve njegov ostri spomin. Vzhodni del Polic je njegovo odkritje in zapadni del, oni okrog Viša, je bil njegova zamisel. V svoji edinstveni knjigi »Iz življenja gornika«² (Aus dem Leben eines Bergsteigers) piše nekje o tem problemu: »Die Idee ist vielleicht phantastisch, aber ein derartiger Erfolg wäre wohl gewaltig«² — ideja je mogoče fantastična, toda takšen uspeh bi bil pač ogromen. Res je moral priti šele slavni pokojni Emilio Comici², da je drzna zamisel rodila težko priborjeno, a veliko zmago.

V Pellarinijevi koči je bilo živahno. Med družbo togih nemških plezalcev in živahnih italijanskih »rocciatorejev«² smo našli prijazno plezalsko dvojico: svetovljanskega, široko razgledanega Nemca, igralca iz Hamburga s tovarišico, tudi znano nemško plezalko. Z nekdanjim Comicijevim tovarišem s prve ture Cesco je bil že ponovil celotne Viševe police, kot tretja partija. Drugo, s Tržičanko gospo Ano Escherjevo, je vodil njen osebni vodnik Comici sam. Mi smo

² Emilio Comici, 19. oktobra leta 1940. tragično umrli odlični italijanski plezalec, je kot prvi preplezal vse Viševe police. Znan je bil tudi v Vzhodnih Julijskih po svojih težkih prvenstvenih vzponih. Glej »Planinski Vestnik«, letnik 1941, str. 44!

bili tedaj četrti na vrsti, prvi Slovenci in prvi popolnoma neodvisni od Comicija. Nemca sta se namenila celo z nami do proslule, skrajno težavne nihalne prečnice nad Viševo vzhodno steno. To mesto varuje pristan na Police in ga odpira le izbrancem. Zato jih tudi lahko sešteješ na prste.

Zarana smo stali na Malem Višu, trikotni ostrogi med obema divjima jarkoma, v katera se viliči severovzhodna grapa, kjer vodi najlažji dostop na vrh Viša s severa. Nekako v višini 2200 metrov jo križajo naše Police. Pri skromnem, že močno preperelem

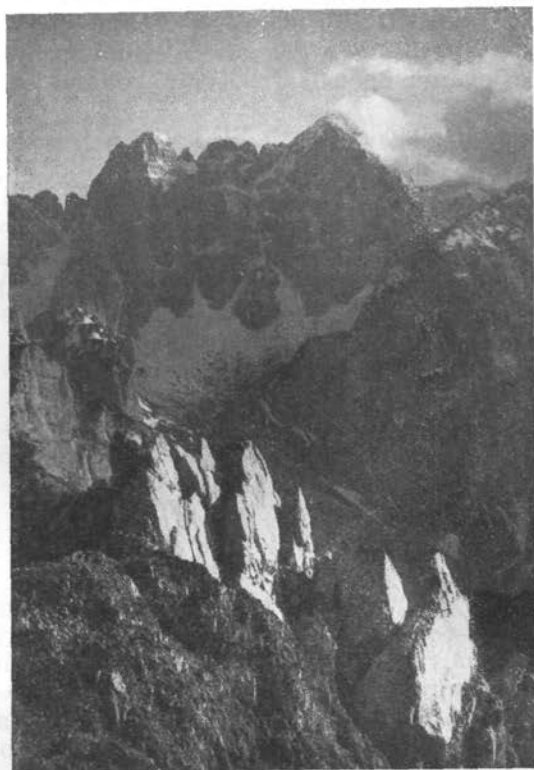

Foto
dr. Avčin Franc

Skupina Višnje gore z Višarskih glav

lesenem križcu vrh Malega Viša smo prvič počili. Bog si ga vedi kdo spi svoje nevzdramno spanje pod cvetno rušo tega veličastnega groba. Vsa bahava arhitektura pokopališčnih grobnic je borna navlaka proti mogočnim obeliskom nad tem skromnim poslednjim bivališčem neznanega junaka. Kako je le umrl? Ga je zadušil spomladanski plaz, ubil kamen? Ga je nemara zadela izgubljena kroglica šrapnela, drobec granate? Vse polno te grdobiije vseh kalibrov, razpočenih in celih, leži še dandanes v meliščih pod Višem in Naboisom...

Toda kaj! Rane, vsekane v gorska telesa, bo potrpežljivi čas zabrisal. Mraz in veter, rja in trohnoba bodo počistili po vrhovih in zopet bodo stali taki, kot že tisočletja.

V severovzhodni grapi je pot mestoma že razpadla. Stare, še vojne vrvi, po katerih se vlečeš preko prevesnih, izlizanih bolvanov, so že močno preperete in nezanesljive. Prav pošteno je treba včasih napeti mišice, da se potegneš preko nekaterih trebušastih zagat v dnu grape. Že visoko zgoraj, ko se mokre, gladke stene že razmaknejo, se prikrade izza slopanje z leve široka polica, preskoči ledeni sneg v jarku in preko mehkih zelenic odbrzi proti prepadni vzhodni steni Višnje goré: dosegli smo Kugyjeve »Police bogov«.

»Neige dein Antlitz, dein Fuss betritt Stellen, wo Götter wandeln« te k spoštovanju opomni dr. Kugy: pokloni se, po stopinjah bogov hodiš!

V točilu smo zajeli vode in sledili polici na sončne gredine, vse polne drobnih gorskih cvetk. Veselja pa je bilo kaj kmalu kraj. Dosegli smo nazobčan rob in konec police na njem. Rumena stena pada tam v strahotno globino, navpično in prevesno prav do snega pod Malim Višem. Nikake opore ne najde oko. Lezi raje na tla, da se ti ne zmede v glavi in te omotičnega prepad ne potegne vase! Tu smo torej, na mestu! Polico je neka neznanska sila enostavno odkrhnila od stene. Daleč tam onkraj brezna, svojih 50 metrov in več, je zopet stolpič s prižnico, na njej pa čepi možic. Tam šele zopet povzamejo Vélike Police svojo zračno pot. Iz modrine nad glavo se prikrade črna črta, telefonska žica z Viša v dolino, v enem samem raztežaju razpeta prav do Malega Viša. Kako so jo mogli namestiti, mi je in ostane uganka. Pa vojak je pač vedno za to tu, da dela čudeže. In jih tudi dela, do neke človeške meje seveda. Prav pod to žico Police prijazno vabijo k nihalnemu prečenju čez brezdanjo globino do svojega nadaljevanja.

Oborožili smo se. Otvezili smo vrv, nataknili plezalnike in pripravili železje. Še čevlje v nahrbtnik in Miha je prijel za skalo. Nemca sta ostala na robu, da bi sledila našim zračnim akrobacijam pri nihalnem prečenju. Morali smo najprej na poličko vrh ogromne prevese. Že sam prestop nanjo je stvar zase in nič kaj lahek. Med koleni lahko za zabavo gledaš nekaj sto metrov v globino.

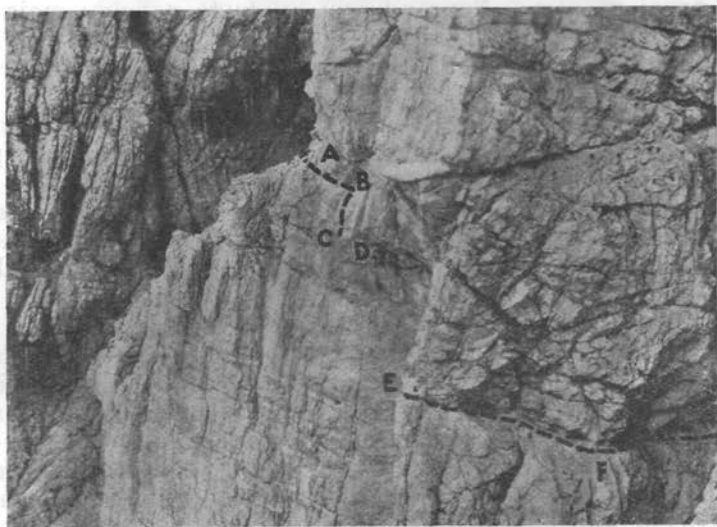
Na gruščasti gredi nad preveso je bolje. Za skromne zahteve je prostora še kar dovolj. V kotu na kraju poličke tičita v navpični špranji dva imenitna klina, drug nad drugim. Zabila ju je pač še Comicijeva mojstrska roka. Vanja smo vpeli našo dolgo vrv za spuščanje. Previdno smo jo razvili, napravili kolobar in že jo je Miha v loku zalučal preko previsa. Sunek — in obstala je mirno.

Komaj da bo dosegla, sta opozarjala Nemca z njune prižnice. Pa kaj hočemo, daljše nimamo, bo moralo biti dobro pač tudi tako. Miha si je preudarno napravil Dülferjev sedež na nosilni vrvi, se nanjo zavaroval s prsno Prusikovo zanko in se je, varovan še z drugo vrvjo, počasi jél spuščati ob plitvi navpični zajedi. Nad robom prevese je zadnjič počil, potem pa je njegov klobuk s peresom na korajžo vred izginil.

Tesno nama je postalo, kako bo šlo? Kratki sunki v napeti vrvi so javljali, da se spušča. Sprožil sem kamenček čez rob in štel: ena, dve, tri — pet — še nič? Sedem, devet — pek! Šele sedaj se je vrnil zvok, kamen je zadel ob steno. Več kot tri sto metrov navpično, potem pa vsaj zopet tri sto metrov do snega! In Miha binglja v zraku nad praznino, naju pa ta zabava še čaka. Vrv se je zopet umirila. Ne gre mu, počiva. Zopet nihanje — in zopet mir.

»Izčrpan je do kraja«, javljata Nemca razburjeno. Kaj sedaj, kako ga dobiva nazaj? Dvigniti človeka 20 metrov z vrvjo, ki se tare ob skalo, je komaj mogoče. Da, če bi si sam mogel pomagati s trojno Prusikovo zanko.

Pa saj ni mogoče! Smrčarjev Miha z Belce, pa izmučen! Res, zopet niha, to pot vedno bolj in bolj. Udarec ob steno, ropot, grmada

A zgornja polica, B-C prevesna zajeda, D strehasta zajeda, E-F nadaljevanje prekinjene police

kamenja se sesuje v dno. Nekaj se mu je odkrušilo. Miha kolne v vseh jezikih nekje pod nama. Dobro znamenje! Še enkrat nihanje, vedno hujše — zdaj je obstal. »Je že preko, hvala Bogu!« si od-dahneta Nemca. Meni in Koreninci pa kot da je padel kamen s srca.

Dolgo poje kladivo. Miha pribija sebe in konec vrvi na steno. Varovalno vrv potegnem nazaj. Na vrsti je Koreninca. Komaj se zbaše v sedež za spuščanje. Tako je vse kratko in napeto, da mora nahrbtnik preko vrvi na hrbtu. Stisnjenih ustnic se spušča, varujem ga prubit na živo skalo. Klina držita, da je kaj, vrv je nova, ni skrbi. Dolgo traja prerekanje in zibanje spodaj, a končno je tudi tovariš preko.

Sam sem ostal nad globino. Tudi Nemca sta že odšla, neopazno. Tiho, zelo tiho je, le kavke zoprno vrešče okrog mene. Še enkrat

preizkusim, kako je pritrjena vrv, pregledam klina in si navežem Prusika. Za zadnjega ni varovalne vrvi od zgoraj in če kaj odpove, je padec strašen. Tudi če ga tovariša zdržita, obvisi na vrvi navadno le mrlič.

Sedaj pa Bog i sreča junačka, gremo! Do roba ni nič. Raz zadnje stojišče zagledam dva radovedna obraza na ozki polički, 15 metrov nižje in precej vstran. Vrv vodi v napetem loku k steni do klina pred njima. Malo neprijetno mi je, ko se odrinem od stene in zdrsnem v prosti zrak. V takem položaju je najbolje, če prezirljivo pljuneš v globino. Spuščam se hitro in obstanem kak meter visoko nad tovarišema, a daleč vstran. Prožno niha vrv ob vsakem gibu. Na tako imenitni in visoki gugalnici pa res še nisem sedel! Sukanje vrvi se ustavi, a tako, da tovarišema kažem hrbet. »Pritegnila bova, drži se!« In res sta pritegnila, na vso moč celo. V hipu sta me postavila nazaj na glavo. Napravil sem bil hudo napako: moja prsna Prusikova zanka je bila predolga, ni me dovolj držala k vrvi, tako da me je njen poteg izpod leve rame zlahka zmogel in prevrgel vznak.

Vedno močnejše vlečeta, toda vse preveč za nosilno vrv namesto za varovalno, privezano okrog pasu. Neznosno me že stiska prijem vrvi. Desno koleno mi vleče k obrazu, nahrtnik pada čez glavo, vrv tišči na ramena in vrat, da zastaja kri. Brezmočno strmim v globino. Kako čuden je takle prepad, če visiš vanj z glavo navzdol, kako nenavadna je taka perspektiva v globino! Toda navsezadnje je tudi to, kot vse, samo stvar navade. Če ne bi bilo bolečin, bi mi vsa ta reč postala še zanimiva. Toda rok že ne čutim več, mravljinici v prstih mi ne dajo več držati za vrv. Še meter, toda previsoko sem, ne dosežeta me, sam si pa ne morem pomagati v tej smešni legi. »Spustita vendar za Boga, saj me bosta še zadavila,« prosim. Vsa reč ni bila več šala, še malo in ob zavest bi bil, da me nista spustila nazaj v zrak. Neusmiljeni prijem vrvi je končno popustil. Lovim sapo, za vrv se držim le s komolčnima zgloboma, prsti so omrtvičeni. Bog ne daj, da bi bil brez Prusikove varovalne zanke!

Spustim se še malo, do skrajne možnosti. Drugi poizkus, zopet oni strašni poteg. Nekaj ni v redu pri vrveh. Isti uspeh, kar temni se mi pred očmi! Tedaj me pograbi močna roka za stopalo. Miha je zlezal na luskasto skalo in dosegel me je. S prsti dotipam zanjko na klinu, hlastno sežem vanjo, spognem dlan in vlečem se k steni, čudno leže v zraku. Miha mi potisne stopalo v špranjo, imamo že dve opori! Zvijem se v klobčič, da pridobim še nekaj centimetrov vrvi. Še koleno zagvozdim v špranjo in že čepim na luski.

Globoko nekje šumlja slap svojo pesem. Daleč zadaj nad Zajzero pozdravlja višarska cerkvena kot sončno znamenje odrešenja. Otrple roke se budé, kri se vrača v ude, da vse gomazi. Skušam se izmotati iz vrvi, sneti nahrbtnik. Šele z Mihovo pomočjo se mi posreči. Končno zopet diham svobodno.

Drug za drugim se pretirano previdno plazimo do možica na širokem začetku police. Nič več ne gre stvar dobro od rok, vse tri nas je malo živčno prizadelo. Z vso pažnjo odpnemo še dvojno vrv

od stene, jo odvijemo in en konec spustimo v zrak. Previdno vlečemo za nasprotnega, nazadnje sunkoma potegnemo. Sikaje šine dolga kača v globino, vrv je naša. Vsaka vez s previsom je prekinjena. Naša pot gre le še naprej, povratek je nemogoč.

Sloviti »nihaj« je tedaj srečno za nami. In napake, krive vseh sitnosti z menoj? Prekratka vrv, 38 namesto polnih 40 metrov. Dalje smola, da me je ustavilo baš s hrbtom k steni in da mi ni prišlo na misel zasukati se, preden sta tovariša prvič pritegnila. Pa

— police

Foto
dr. Avčin Franc

Severna stena Višnje gore s »Policami«

še napačno rokovanje z vrvema in moja predolga prsna varovalna zanka, z eno besedo — premalo izkušnje. Prezrli smo tudi klin, ki je prednikom skrajšal nihanje za najmanj dva dragocena metra. Sedaj, post festum, je seveda vse jasno. Preizkusil sem pozneje enako težke, a seveda manj izpostavljene prečnice v plezalni šoli. Ako so pravilno urejene, niso težje kot guganje na nekdanjih tivoljskih gugalnicah. Toda to vemo šele sedaj. In še nekaj, za plezalce! Težkih spuščanj nikdar brez Prusikovega samovarovanja, vsaj s prsno zanko; obe nožni zanki pa v žep, za primer, da je treba nazaj.

Obuli smo zopet kvedrovce, pogledali v možica in zvilili eno vrvi. Zavili smo za vogal, z bogom gugalnica, še se vidimo, ako dade Bog! Da bi le dal, in kmalu!

Varno nas vodi polica nad prepadi. V črnem kotu kaplja voda. Ze smo na razu severovzhodnega stebra, na krasnih in nepričakovanih rušnatih blazinicah, mehkih kot preproga. Kdo bi se jih bil nadejal kar tako na lepem, sredi puste skale! Tu bo počitek in poštena južina. Skoraj tri ure smo se zamudili s to presneto prečnico. Bogme, ni bila igrača. Tudi sam Comici se je pritožil nanjo. Počasi je napetost popustila in jeziki so se nam razvozljali v objesten pogovor, kot vedno po takih živčnih naporih.

Ta je pa za ‚ladjo‘ ta hujš‘ je primerjal Miha naš prestani »nihaj« z znanim, skrajno težkim mestom gorenjske smeri v triglavski steni. Pravil je, da se je moral spustiti do skrajnega konca nosilne vrvi, tako da je njen kraj pripel za lastni pas, sicer ne bi bil dosegel.

Mesto navsezadnje ni tolikanj nevarno, če se ga pravilno lotiš, toda tehnično zapleteno in nerodno je. Vsekakor pa zahteva mnogo moči in vztrajnosti, predvsem pa žice namesto živcev. Dá se izvesti tudi enostavneje, razen za prvega, toda tveganje je potem mnogo večje. Za povrh smo odkrili celo to, da je kakih 30 do 50 metrov više najbrž možno vso reč obplezati in z navadnim spuščanjem preko »normalne« stene doseči prekinjeno polico za hrbtom previsa. Ze res, toda ali bi Police, tako ogoljufane za svoj najdrznejši podvig, še imele tisto in isto vrednost? Menimo, da ne. Edino prava pot je in ostane le Comicijeva.

Vse naprej ni bilo ovir. Varno in samozavestno zavijajo Police preko svetlih sten, čez ostre rezi, v mrzle jarke, zdaj široke kot cesarska cesta, zdaj zopet ozke kot skalna stezica, posuta z drobnim belim peskom. Minili smo severovzhodni raz, preprečili vso široko severno steno. Veliki Nabois se že odmika, globina v Špranji pod nami postaja brezdanja. V nižini onstran temne zaseke čepé na sončnih pobočjih Naboisa sočne zelenice, raj za gamse in korajžne lovce. Nekaj sto metrov pod nami pa visi v steni spodnji sistem Viševih polic, oni, ki vodi iz Naboisovega sedla k ustju ozebnika pod Škrbino Zadnje Špranje.

Vsi trije lahko napredujemo hkrati. Prečimo strme nasutine spomladanskih plazov, lazimo pod neverjetnimi prevesami mimo vabljivih prostorčkov. Za bivak ne bi bili v zadregi. Zavijemo mimo ogromne odkrhnjene skale, ki preteče teži na polico. Ta si dovoljuje že nemogoče podvige, kajti stene nad njo in pod njo so kot zid. Polica pa meni nič tebi nič posredi preko popolnoma gladkega slopa, češ, nič se ne plašite, ne bom vas vnovič izdala, dovolj ste prestali. Za ogrom pa nov svet in veliko presenečenje: stojimo na širokem razglednem balkonu nad severozahodno debrijo. Kar strahotna je v svoji ogromnosti, vsa gora je prav do vrha preklana na dvojce. Skoz-njo vodi tudi Kugyjeva smer na Viš, elegantna in presenetljiva, a pri tem naravna in sama po sebi umljiva kot vse, česar se je lotil ta veliki mojster Julijskih Alp s svojim nezmotljivim instinktom.

Pogled s »Polic« proti Poliškemu Špiku Foto dr. Avčin Franc

V dnu debri bi nam bila polica rada pripravila novo presenečenje. Zožila se je, obokala in pokrila z varljivim peskom, da smo morali prav v tla. Na srečo je bil sneg pod njo še dovolj visok in s skokom kakih štirih metrov smo se poceni izmazali. Onstran nam pot ni bila povsem jasna. Pobočje je drnasto in prav lahko prideš po njem preko Turna nad Zadnjo Špranjo (2363 m) na vrh Viša (2666 m), prav pri divno postavljenem vojaškem opazovališču iz prve svetovne vojne, ki so mu tedaj vzdeli ime »grajske razvaline« (Burg-ruine).

Vendar smo brž zadeli pravo smer in odpešočili preko sončnih ostenij. Poliški Špik se že kaže v vsej svoji vzvišenosti. Nenadoma se lašte razširijo v prostorno gredo, široko kot cesta in obenem v ostrem kotu zavijejo okrog rezanega stebra v levo, že proti Škrbini Zadnje Špranje (2271 m). Na skrajni točki smo. Kakor kljun mogočne ladje reže skalovje Viševe gmote svoje brazde v zeleno valovje doline Špranje. Kot iz letala zremo v svet. Tam onstran globine, proti jugu, stoji dolga rajda vrhov, od Krnega dola vse do kralja Zapadnih Julijskih, Špika nad Policami. Vse polno škrbin se zajeda v greben med vrhovi: Škrbina nad Hudimi policami, Škrbina nad Cijanero in Kugyjev ideal gorske škrbine, kot z mečem iz trupa Montaža izsekana zarezja Škrbine nad Plazom. Vso okolico pa daleč nadvlada Špik nad Policami (2754 m). Oči kar ne moreš odmakniti od njegove kraljevske pojave. Vrhove Julijcev ocenjuje Kugy takole:

»Če je Triglav najvišja in najbolj pravljica gora v Julijskih Alpah, če je Škrlatica najbolj divja, Jalovec najsmelejši, Mangrt najslikovitejši, Razor najponosnejši, Kanin najbarvitejši in najtajinstvenejši, potem je Montaž največji in najmogočnejši. Kjer koli se pokaže, ni treba gledati v karto: on je, vsak dvom je izključen, to je Montaž.«

So mesta v gorah, ki pravemu planincu prav posebno prirastejo k srcu. Če naletiš nanje, te prisilijo, da jim posvetiš več časa, kot bi ga sicer uporabil samo za ugoden počitek. Imajo neko svojstveno moč: naenkrat ti telo postane nevažno, nepotrebna napota, duša zaživi na široko, brez prizvokov in utesnitev. Veliki estet dr. Kugy je na takih mestih enostavno — prenočil. Šele noč ti v gorah nalije čašo opojnosti do roba, šele v njeni samoti jo moreš izpiti do dna, v urah popolne sproščenosti, najlepših, najintimnejših in samo tvojih.

So pa na redko posejani taki prostorčki. Vsak strastni ljubitelj gora ima svoje in jih ljubosumno skriva, celo pred najbližjimi prijatelji, če ni povezan z njimi tudi duševno, ne le z vrvjo. Mislim, da jih imajo Julijske prav posebno mnogo. Ne vem od kod jim ta posebni čar, spričo katerega delujejo Dolomiti enostavno in Centralne Alpe moreče. Ljudje, ki so videli največja gorovja sveta, soglašajo s tem.

In tak kotichek je skrit na razu Turna nad Zadnjo Špranjo. Zato smo se le stežka ločili od njega in s Policami vred drzno zavili v dobesedno navpična zapadna ostenja Višnje gore.

Hodimo pod skalnimi kulisami veličastne pozornice. V neverjetnih prehodih se plazi naša stezica ob stenah, a vedno odločno, s svojevrstno trmasto doslednostjo. Za vsakim oglom presenečenje, v vsaki skalni gubi kaj novega. Poznam celotne »Zlatorogove steze« povprek čez Triglavsko severno steno od Praga do Plemenic, pa jih še zdaleč ne bi zamenjal za Police Višnje gore. Te so res en sam, vase zaključen sistem, one pa so sestavljene iz samih prehodov, po nekaj sto metrov gor in dol, zlasti v zahodnem delu.

Popoldne gre že h kraju in v tesni divjini pod Mojzesovo škrbino je že temačno. Po tem delu Polic se bogovi prav gotovo ne izprehajajo tako, kot jih vidi Kugy, lepo počasi, z rokami na hrbtu, v toplem soncu. Prej bi se nadéjali srečati tu mrki obraz Osvalda Pesamosce — Loufa, legendarnega furlanskega divjega lovca iz Raccolane.

Polica se oži, nekajkrat se že moramo umakniti in nerodnosti oblezati niže. Ubira jo pa naravnost proti Škrbini Zadnje Špranje, nad katero vzvišena Mojzesova skalna postava že dostojanstveno pozdravlja stare znance. A vendar, daleč je še, vsaj kilometer.

Nova zapreka nam zastavi pot. Pod rumenim previsom se polica oboka, izvrže in — kar je najhujše — na debelo zatrpa s sipkim rumenim drobirjem. Tu že ne bo nič, niže spodaj jo bomo pa že kako zmogli. Ob vrvi smo se spustili nekaj metrov za velikansko lusko. Mrzlo je bilo v tej špranji, dostop vkreber na polico pa zelo neroden, ves razbit in krušljiv. Miha je zopet obul plezalnike — ves čas od »nihaja« smo hodili kar v kvedrovcih — in prav

previdno se je lotil dela. Kot zadnji sem bil pri tej naši vodoravni pleži brezposeln in sem lahko po mili volji proučeval še severna ostena sicer že dobro mi znanih Koštrunovih špic.

Visoko, visoko, prav pod vrhom vise tam v steni kot orlovska gnezda stare, a še vedno dobro ohranjene lesene kolibe. V skalo vklesane poti jih spajajo, rovi vodijo skozi vrh na južno stran gore v strelske jarke.

Miha se ni utegnil udajati takim razmišljanjem. Opraviti si je dal s klini, a kjer je poizkusil, povsod se je vse razrahljalo, tako

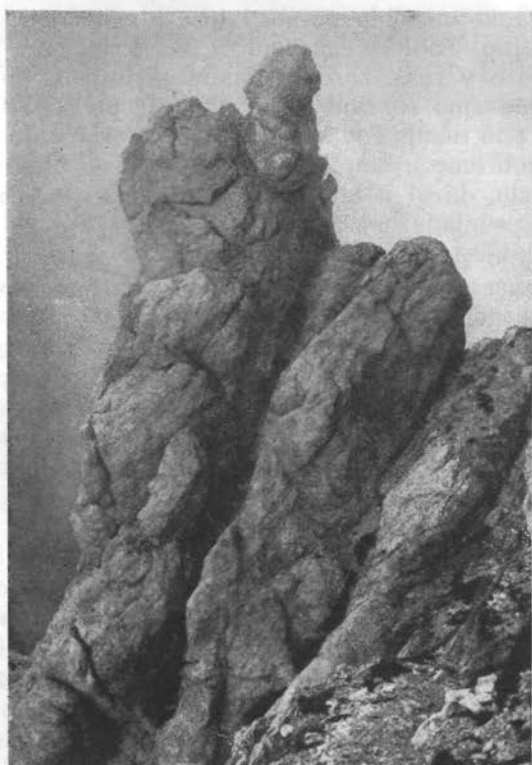

Foto
dr. Avčin Franc

Skala »Mojzes« nad Škrbino Zadnje Špranje

da jih je kar s prsti lahko zopet populil. Ni šlo drugače, kot da je kratkomalo zasadil ročaj kladiva nadse v pesek na polički in se, drzno tvegajoč, potegnil kvišku. Po hudem robantenju je srečno na trebuhu obležal na polici. Midva s Korenincem sva s kvedrovci bolje opravila, zlasti ker je Miha zasidran v lêvi pod preveso držal na žive in mrtve. Varovanje je na tem, po težavi drugem mestu iluzorno in služi le bolj moralni kot dejanski opori.

Iz Škrbine nas je naenkrat pozdravil jasen vrisk. Saj to je naša Nemka! Prav razveselili smo se je. Ni šla v topli Rifugio Corsi, vse

popoldne je prečepela v vetru na Koštrunovih špicah in v Škrbini, v skrbi za nas, ki nas je komajda poznala. Narava je ni kaznila z lepoto, dala ji je trajnejših darov: prikupnosti polno mero.

Naprej je šlo hitro. Police sicer tik pred Škrbino kot nalašč še enkrat zmanjka in klin z zanko vljudno vabi k spuščanju svojih 15 m. Pa se nam ni dalo razmotavati še druge vrvi, rajši smo zlezli za kake pol dolžine više in čudno jahaje po sila ostri rezi za odkrhnjenim kosom stene smo pritelovadili na gredino, nekaj korakov pred podnožjem Mojzesa.

Bila je pol deveta ura in temnilo se je že. Nismo se mogli odločiti, da bi samo zaradi popolnosti ture bivakirali kje v starih barakah za Škrbino. Tudi za čas nam ni šlo. Prav greh bi bil na taki turi hoditi z uro v roki. Doživetje nam je bilo in bo prvo, rekord pa zadnje. Zato smo se radi dali zapeljati prijazni Corsijevi koči, slabe pol ure pod nami. Tovariš Nemke je moral v dolino, počutil se je slabo. Odvzeti smo ji hoteli del prtljage, pa ni pustila. Da ne hodi s tovarišem zato, da bi ji bil za nosača, je izjavila. Take so pri nas bolj na redko posejane.

Udrli smo jo skupno v koč. Spotoma je pogovor o »paštah« in »bardolinu« zasenčil celo naš »nihaj«. Oskrbnica, stara suhljata Furlanka, ki ji dobrota kar sije iz črnih oči, je komaj sproti polnila naše sode brez dna. Peneči se rdeči bardolino je razgrel domišljijo in povečal resnico, da smo govorili pogosto in vsevprek. Nemarni »Pendel« je imel seveda glavno besedo. Kar podvojil, potrojil se je, zlasti meni, da sem kar znova začutil prijem vrvi za vratom. Ko smo končno legli, se je vse sukalo. Nisem si mogel umiriti domišljije, kar naprej sem bingljjal v zraku nad prepadom, vrv je grozila, da se bo utrgala, letel sem v globino... V polzavestnih blodnjah sem zaspal kot ubit.

Zjutraj smo se precej pozno odpravili na drugi obrok »Polic«. Vrnili smo se na njih terasasto nadaljevanje mimo razbitin in ostankov kavern pod Mojzesom. Kot črni madeži leže v belemrodu pod svetlimi stenami kupi trhlih desak, koluti zarjavele žice, ostanki cele vzpenjače...

Na južni strani se police razlijejo v široke gredine. Pod steno zopet mal križec. Majhen in neznaten, a žaloigra je bila velika. Čez steno odbita lestev, na steni napis: »Ponte dei sospiri« — most vzdihljajev!

Hitimo preko škrbine nad dolino Mrzle vode. V njej in v Škrbini Prednje Špranje je pobožni italijanski alpin postavil kapelico. Ovele cvetlice časte Brezmadežno, lončki so jim — stare granate. Zopet najdem mesto, kjer sta mene in tovariša Zdenka pred leti megla in noč prisilili v mrzel bivak, da naju je potem zjutraj vsa ogorčena in trda prebudil — petelin iz bližnjega Rifugio Corsi. Vse je še nared, narezane ruše še vedno vabijo k počitku.

Naenkrat smo na robu nad navpično steno. Zopet prekinitev, pa še kako odločna! Dolge pol ure stikam kot »krajevni poznavalec«

za prehodom. Dvakrat sem bil namreč že prišel tod preko, toda iz nasprotni, zajzerske smeri, obakrat v megli. Zato ni čuda, da nisem takoj uganil, kod je treba naprej. Prav pod vrh Wilde Gamsmutter sem prilezel, brez uspeha. Veter je bil zelo strupen, tovariši in Nemka so prezebali in Miha me je že zelo mrko gledal izpod čela. Pa sem končno pred nosom odkril plitki kamin, ki vodi svojih 40 metrov kvišku na grebenček. Bil je pravi, le verjel mi ni nihče. S prijaznim prigovarjanjem pa sem vso družčino nazadnje le pripravil do tega, da mi je sledila po tej malo verjetni smeri. Z roba smo se spustili malo navzdol, prečili v levo in glej, že nas je čakala spodaj krasna, široka polica, Comicijeva »grande cengia«. Zopet smo se kar sprehajali, lepo udobno z rokami v žepu, skoraj kakor Kugyjevi bogovi. Počutili se prav gotovo nismo slabše od njih.

Vse naprej je šlo enostavno in brez ovir. Nenavezani smo korakali okrog Wilde Gamsmutter, pod Innominato, smuknili pod črne vodene stene Gamsmutterturma in Hohe Gamsmutter. (Vsem tem iz doline v primeri s slokim vrhuncem Viša manj izrazitim vrhovom je narod menda pozabil dati svoja imena. Vsem pa je botroval pri krstu njih poet dr. Kugy, pišem jih tedaj kar v njegovem jeziku.

Polica nas še vedno vodi zanesljivo, dasi nas včasih pritisne na trebuh pod neverjetne prevese, da se ne bi razvadili. Geološki nastanek teh presenetljivih polic bi bil lahko téma za lepo disertacijo.

Kmalu smo pri proslulem »Bolvanu«, meni geološko nerazumljivi zagozdi, ki na lepem zapre polico. Včasih je bila velik strah za posetnike Polic, saj je pri prečenju okrog nje do prodišč pod stenami »ekspozicija« takole okrog 15 sekund, merjena s padajočim kamnom. Pa si izračunajte globino! Toda dva mogočna klina, vsak na eni strani, skrbita za popolno varnost. Dobro so se zavarovali oni, ki so za svetovne vojne lazili tod okrog, menda ne samo po službenih potih.

Od zagozde naprej gre zopet vse lepo po starem, le trde in strme nasutine snega zahtevajo mestoma previdnosti in kladiva v roki. Nemka se je ves čas držala odlično. Niti za hip nas ni ovirala, tudi nenavezanih ne. Brž smo bili okrog zadnjega stebra, zopet v severovzhodni grapi. Ogromni petkilometrski sistem Viševih polic se je tu zaključil, konec je bilo našega čudovitega romanja. Moj davni višarski sen se mi je končno izpolnil, a v duši je bila ena iskrena želja — manj.

Pot skozi grapo je bila hitra in lahka. Zvečer nam je že stiskal roke dr. Kugy, veseleč se nič manj kot mi sami našega uspeha. Prav po pravici šteje odkritje Viševih polic med svoja največja in najlepša planinska dejanja in z vso svojo mladostno dušo visi na njih: »Es vergeht kaum ein Tag, da ich nicht in Sehnsucht und Liebe ihrer gedenke.« Da, res je, tudi meni se godi tako: ni ga skoraj dneva, da se ne bi v duhu vrnil na srebrni pas te »viae aeternae«.

V Cortino d'Ampezzo in še dalje ...

nas je neslo lani meseca avgusta. Na Razdrtem toliko da nas ni burja odpihnila v samo Cortino, naslednji dan smo bili pa zares že precej bliže v San Stefanu presso Buia, nekaj čez dvajset kilometrov od lepega Udine. Bili smo trije. Dnevnik najlepše pripoveduje o našem potovanju, naj on sam poroča:

O s e m n a j s t e g a : Trenutno smo lačni kot volkovi. Od kmeta, ki je peljal voziček angurij (lubenic), smo kupili eno za pet lir in jo pojedli pod murvami ob ravni cesti; te je bilo okoli deset kilometrov in strašno nam je šla na živce. Z boleščjo smo si ogledovali progo ob cesti; po njej nas je prehiteval videmski tramvaj, z njim pa videmski pobalini, ki so se drli: »Guarda, Tedeschi!« Resnično pa smo se tedaj potili bolj ko katera koli narodnost na svetu zaradi furlanskega sonca in zaradi konjičev, obteženih za dolgo pot. Slabega razpoloženja je bilo nekaj krivo kosilo v Udine: za 90 čentezimov gazzose (sodavice), ogledovanje mesta in malo kruha; jezilo nas je tudi Damjanovo kolo, ki si je privoščilo že tretji izdih. Pomeniti smo se seveda že morali v jeziku, ki se ga po tovariševem zatrdilu, če si malo podkovan v latinščini, naučiš najhitreje takole: latinski besedi odbij us ali io in pristavi o, vse ostalo pa priredi po zdravem čutu! Še vedno so nas pozdravljali Triglav in njegovi sosedge. Veseli smo jo udarili: »Če študent na rajžo gre« ...

Zvečer nas je gostil stric v sanstefanski gostilni. Dobro smo se počutili, ko so nam po pomoti prinesli pet porcij, dasi smo bili le štirje; teka smo imeli še za eno pomoto. Poslovlili smo se od dobrega strica, ki naj mu Bog podaljša življenje vsaj do prihodnjih počitnic, in sklenili, da bomo potovali vso noč, ker je bilo podnevi tako preklicano vroče. Do glavne ceste so nas skozi mnoge vasi novi znanci še spremili, potem pa nas je sprejela noč.

Hitro smo vozili mimo Tarčenta in blizu Humina smo stopili v dolino Tagliamenta. Ko smo ob izlivu Bele zavili ob Tagliamentu na levo, je začel pihati mrzel veter z gorá. Ob reki je postalo še bolj hladno, zato smo se oblekli. Lune ni bilo in bližnji kopasti hribi so se nam zdeli ogromne gmote. Edino razsvetljava so dajale rdeče in zelene lučke, ki so kazale na železniški tir in postajo. Vožnja je bila precej enolična. Vsake četrte ure smo polnili Janezovo zadnje kolo in na križiščih smo ob svetlobi baterije večkrat pogledali na zemljevid. Na nekem mostu čez hudournik smo blizu Enemonza opolnoči jedli; tema pa je bila taka, da še kruha, ki si ga imel v roki, nisi videl. Na klancu pri Ampezzu je slednjič vzšel mesec. V njegovi svetlobi smo na glavnem trgu že malo zaspani pognali v obrat vodnjak in vprašali v pekarni, od koder je prihajala luč, za kruh. Ko smo bili v najhujšem klancu, nas je pozdravila prva zora. Znašli smo se že med večjimi hribi. Tisti v naši bližini so bili podobni Karavankam, pred nami pa so se že rdečili prvi dolomitski vrhovi in nazobčani grebeni neznanega imena. Srca so nam zabila hitreje, obstrmeli smo ob toliki lepoti. Danilo se je že in pred nami se je

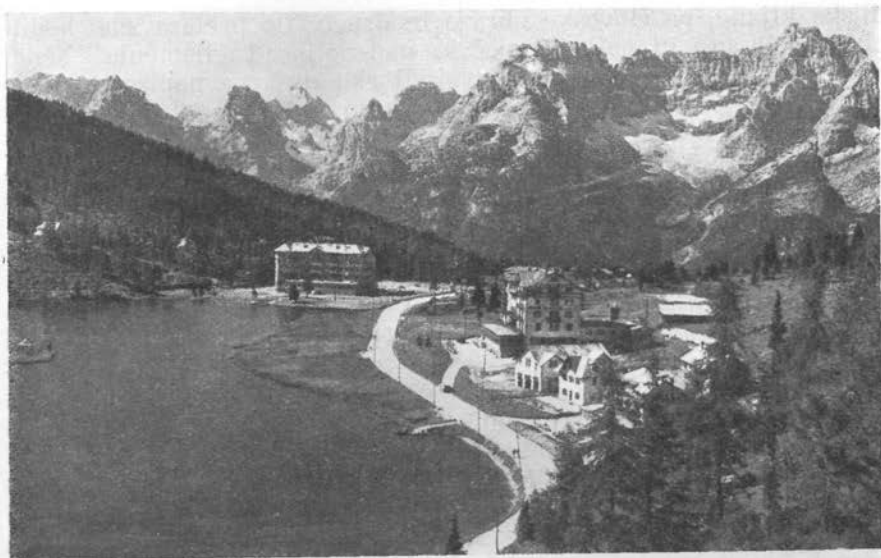

Foto Ghedina-Cortina

Jezero Misurina (1755 m), zadaj Sorapis (3207 m)

vil le sam klanec; zato smo sklenili potegniti oba. Krmežljavi smo pospravili štruco iz Ampezza in zadostili Morani na skladovnici hlo-dov v varstvu plečatega Monte Tiniso (2080 m).

Devetnajstega: Ko je bilo sonce že precej visoko na nebu, smo »vstali« in se jeli vzpenjati po klanecu; v globoki soteski kakih 150 m pod nami pa je šumel mladi Tagliamento. Na veliko žalost smo se morali spustiti s pridobljene višine mimo obeh vasic Forni in mimo »Gallerie di morte« zopet nizdol. To ime je iz svetovne vojne, ker je tam popolnoma nezavarovan, k skalam prislonjen prehod. Če so vojaki hoteli naprej v dolino, jih je sovražnik lahko obstreljeval s planin na nasprotni strani soteske, kjer je ta manj strma. Urno smo pridržali v Forni di sotto. Kmečke hiše imajo tu po štiri in pet nadstropij, vsako nadstropje ima svoj hodnik. Po večini so iz črnih brun, in ker se tudi ženske oblačijo v črno, smo si predstavljali, da smo prišli v najneprijaznejšo vas na svetu. Bilo pa je ravno narobe.

Pri ženski, ki se je odpravljala »in montagna«, na planino h kravam, smo pili mleko in jčemenovo kavo ter kupili kruha. Zajtrk nam je priskrbel dober človek, najbrž občinski bobnar, ki se je postavil sredi vasi, deroč se na vse strani: »Latte, latte!« In še fornijsko mladino je razposlal naokoli. Lepo bi se tam živelo, toda bili smo preveč nestrpni in radovedni, zato smo se kmalu poslovili.

Na poti proti prelazu Mauria (1298 m) so se nam kmalu pokazale lepote teh čudovito razdrtih in raztrganih gorá, o katerih menijo nekateri, da so najlepše v Evropi. Če premoreš le malo domišljije, boš našel v njihovih oblikah grajske zidove, srednjeveške trdnjave, la-

dijske kljune, pa človeške obraze in drugo. Do prelaza smo hodili ob kolesih uro in pol, dvigajoč se nad dolino Tagliamenta. Nena doma zagledam na deseti ali dvajseti ridi desko z napisom: »Sorgente di Tagliamento«. »No,« pravim, »to si pa že ogledamo, če bi tudi morali malo od ceste.« Pa ni bilo treba daleč, izviri Tagliamenta je bila kar tista lužica pod velikim napisom. Na vrhu nam je dobra ženska iz Case cantoniere (cestarjeve hiše) podarila kozjega mleka, družba gospâ in otrok, ki je spravljala s poti polento in druge dobrote, pa je pravilno sklepala, da se človek, ki je skoraj dve uri peš rinil obteženo kolo po soncu na prelaz Mauria, ne brani jedi in pijače. Prijazne gospe so nas povabile na izdaten obed in zato nam je ostal ta prelaz izmed mnogih večjih in manjših v najlepšem spominu.

Kdor ima skušnjo, ve, da je na takem prelazu najlepši občutek, ki ga sladi zavest bodočega lahkega spusta. Tudi mi smo se veselili popeljali med mnogimi seniki 10 kilometrov navzdol, pazeč na ovinkih in ogledujoč pobočja Monte Cridole (2580 m). Pa nismo videli mnogo, ker so se že nagrmadili oblaki, grozeč nam z mokrim pozdravom. Prav na dnu doline, na mostu, pa se je zalotelo ostremu kamnu, da je nasilno pogledal skozi obe gumi enega zadnjih treh koles. Pri mlinu ob cesti smo popravili zračnice, pričakali dež in tudi njegov konec. Megle so se še kadile po strmih stenah, ki obdajajo globoko ledeniško dolino, ko smo s pomočjo šestih lorenzaških fantičev, ki so dobili čentezime, urno dosegli vrh novega klanca. Pravkar smo zasedli kolesa, da bi se spustili doli proti Auronzu, ko si je oddahnilo zopet moje zadnje kolo. Rekel sem samo: »Chiave!« in ga obrnil narobe. A sreča! Pridrvel je tovorni avtomobil, ki nas je ljubeznivo potegnil mimo križišča za Pieve di Cadore in nas odložil v Cimi Cogni. Pogreznili smo se v novo sotesko mimo mnogih, ob cesti sezidanih in še odprtih utrdb. Pred Auronzom smo za eno noč zasedli odprt senik.

Dvajsetega: Auronzo nam je ostal dobro zapisan, ker je prelepa vas samih vil, katerih lastniki so premožni kmetje, še bolj pa zaradi izvrstnega mleka po »dolomitni« ceni. Da pa je vas še bolj romantična, je elektrarna zajezila Ansiei v malo jezero.

Ta dan nam ni bilo namenjeno priti daleč. Pred dežjem smo se zatekli v salezijansko počitniško kolonijo. Tam so kljub dežju še naprej brcali žogo, med njimi prefekt v talarju in z dežnikom v roki. Ko smo se ustavili pri njih, je prišlo vse moštvo k nam in nas izpraševalo, od kod smo. Kazali so nam sassi argentiferi (srebrno rudo), za katero so v bližini zidali topilnico. Mnogo smo se pomenili. Spraševali so nas o naših krajih. Deček, ki so mu rekli »Chinese«, nas je izpraševal, če imamo v Ljubljani za hišo visok sneg in medvede. Še bolj so se nam prikupili zvečer, ko nam je kuhar prinesel lonc juhe, košaro kruha, jerbas sira in cel pladenj marmelade. Elektrotehnik z znanjem francoščine nam je delal družbo, pa mu je francoščina po treh ali štirih besedah prešla v materinščino.

Enoindvajsetega: Ob sedmih naju je zbudil Janez. Po vedal nama je, da se je naredil krasen dan in mraz. V jasnini smo

Foto Ghedina-Cortina

Passo Falzarego (2117 m) v ozadju Marmolada (3340 m) in Col di Lana (2464 m)

gledali Dolomite, narahlo pobeljene z novim snegom. Prejšnji dan nismo zaradi megla nič videli, sedaj smo se pa znašli v osrčju velikih gorâ. Nad glavami sta štrlela čokati Somprade in rdeča Indiana. Precej hladno je bilo, ko smo odšli, kmalu pa nas je ogrelo na ridah proti Passo Tre Croci. Obšli smo celo skupino Marmarole s severne strani in videli čedalje globlje. Prikazal se nam je Artelao (3263 m) s celo množico stražnih stolpičev, ki so rasli pred njim iz prodišč. Peš smo morali premeriti zadnje kilometre pred Misurino in cesto, kjer je napisano Passo Tre Croci 1909 m, smo zapustili na levi. Velikanski albergo »Savoia« nam je naznanil, da smo že pri Lago di Misurina (1755 m).

Lepo je res to Misurinsko jezerce. Samo sedel bi človek ob njem med macesni in jelkami pa gledal čisto vodo in mogočne čuvarje, med katerimi leži. Pred njim stoji široki Sorapis (3201 m), ki se ti zdi kakor trdnjava z dvema stolpoma, vmesnim zidom in ledenikom pod njim, na levi se vrste Marmarele, njim nasproti pa se dvigujejo Tre Cime di Lavaredo (Drei Zinnen, 3003 m). Do njih je speljana avtomobilska cesta. Mnogi jih pridejo od blizu občudovat, bolj redki pa so, ki so bili že na vrhu.

Oskrbeli smo se še s fotografijami in žigi, da jih pokažemo tistemu, ki bi si upal o nas kaj podvomiti. Zopet je šlo malo navzdol proti Carboninu in Val di Landro. Večkrat smo se ustavili in ogledovali stene Monte Cristalla (3216 m), divjo Crodo Rosso (3139 m) in druge vrhove. Prekoračili smo tir električne gorske železnice, po dolini Boite-Val d'Ampezzo nas je neslo kar samo. Kmalu smo se znašli v sami Cortini.

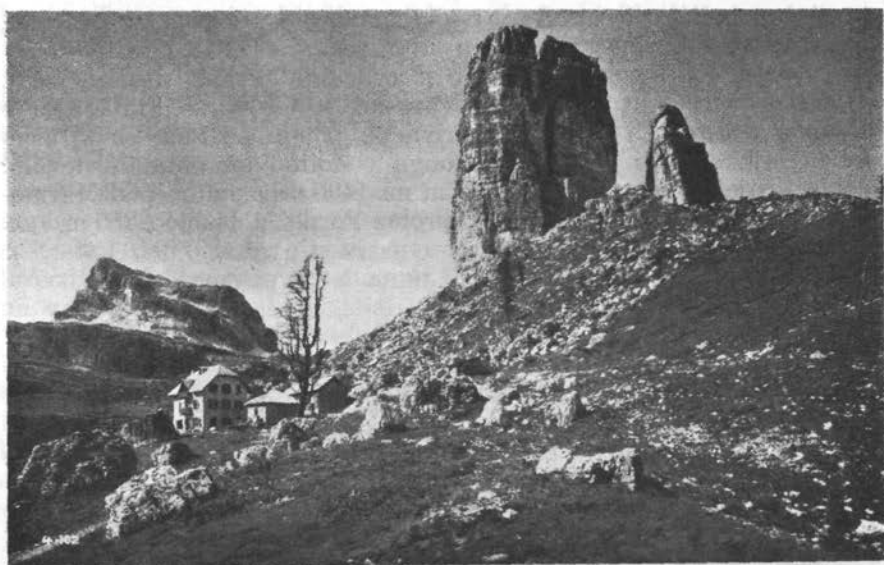
Tu smo zašli na višini 1210 m v pravo mesto s stotimi hoteli in albergi na kraju, kjer je pred nekaterimi leti stala revna vas. »No, sedaj smo tu,« smo si dejali, prislonili kolesa na prvo hišo in sporočili vsem znancem »pozdrave iz svetovnoznanega letovišča«. Potem pa smo kot kaka državna smučarska reprezentanca hodili po Cortini in jo ogledovali. Bistro oko smučarja Damjana je takoj opazilo smučišče za svetovni slalom, vse tri pa je zanimala postaja žične železnice, pa tudi voznja z njo. Ker pa so nam tiste številke o dvajsetih in tridesetih lirah povedale, da bi bil za nas prevelik izdatek peljati se po sami žici kar takole po zraku na bližnji dvatisočak, smo prepuščili teleferico njeni usodi in šli iskat prenočišča izven Cortine. Primorani, a radi smo zapustili razkošno mesto.

Ne morem reči, da je bilo tisto noč spanje na senu bolj romantično kot po navadi. Ko je vsak pospravil tretjino prismojene polente in malo sira, smo se zarili v seno in skušali zaspati. Tedaj so se iz kuhinje začuli zvoki radia in nam zmotili misli. »To je pač Cortina«, si je vsak mislil, a trudnost je slednjič zagospodovala nad slo po življenjskih dobrotah in nas odmaknila krivični resnici.

Dva in dvajsetega sta nas čakala dva prelaza čez dva tisoč metrov. Zjutraj nam je igrala budnico vojaška godba v Cortini, kmalu nato pa sta se Janez in Damjan že dajala z vaškim klancem, jaz pa z gospodinjjo, ki nas je hotela nekoliko preveč oguliti. Ozirali smo se za razgledom. Ni bilo sreče. Tudi malo višje nad vasjo ga ni bilo razen navpično navzgor. Tam je počasi in skoraj neslišno polzela žična železnica v dolino. Tako smo rinili po tako zvani Dolomitski cesti, ki vodi iz doline Ampezzo v Bolzano. Ko se je v bližini alberga »Pocol« le malo razkadilo, smo imeli pod seboj vso veliko kotlino s cortinskim gnezdom v sredi. Obdajajo ga same mogočne gore: najlepši Sorapis z Monte Cristallom, la Rochetta (2444 m), beloglavi Monte Pelmo (3168 m), na zahodu pa tri Tofane (3243 m), ki smo jih imeli nad seboj, a so se skrivale v megli.

Ker nas je bilo sram, da ne bi pogledali na noben dolomitski vrh, čeprav je bila to predvsem kolesarska odprava, kakor je zagotavljal Janez, je obstal sklep, da pojdemo pogledat pet kamenitih stebrov: Cinque Torri (2366 m), ker so se Tofane tako skrbno držale v megli. Neka ženska nam je povedala, da je od ceste do Rifugia Cinque torri sedem četrt ure, mi pa smo cesto kar zapustili, da ne bi delali ovinka, pa pritrsnili kar počez na greben. Spofikali smo se ob ruševinah iz prve svetovne vojne. Na vrhu je našel Janez markacijo, v eni uri smo bili pri koči. Čeprav je velika in lepa, se nam ni zdela tako domača kot naše.

Lepo so postavljeni Cinque torri, lepo po velikosti, le koliko jih je, se nismo mogli zediniti. Če imaš srednjega za večjo skalo, so štirje, če pa šteješ onega, ki je v sredi razklan, za dva, in zadnji večji kamen tudi za stolp, jih je sedem. A navdušili so nas! Stopili smo še na bližnji Nuvolau (2575 m), kjer smo našli neko nemško turistinjo, zelo lep razgled in zapuščeno kočjo, v kateri se poznajo mnogi sledovi turistovskega »delovanja«. Iz zavrženih konzervnih škotel bi lahko ulili top, s papirjem pa kurili vso zimo.

Rifugio Cinque Torri

Foto Gnedina-Cortina

Bolj smo uživali razgled: Pred nami so se še vedno kadile Tofane, na zapadu se je kazal Col di Lana (2461 m), znan iz mnogih bitk v svetovni vojni, na bližnji levi smo občudovali hrbet Triglavu podobnega Averaua (2648 m). Stara znanca Sorapis in Cristallo sta se nam zdela še večja in lepša kot doslej, v daljavi so se rdečile Cime.

Z Nuvolaoa smo se spustili mimo mnogih nepotrebnih žic in klinov po njegovem boku v malo sedlo, od tam nazaj k zavetišču. Na povratku smo našli lepe murke, mnogo koscev granat in praznih nabojev. Dva sva še malo posedela pri koči in gledala, kako se je Nuvolao, zvest svojemu imenu, prekril z meglami, tretji pa se je šel pobijati v nek kamin. Lačni na smrt smo se odpravili proti cesti.

Prijazna kmetica, pri kateri smo se nastanili in pustili kolesa, nas je potolažila z neizogibno polento in pečenim sirom.

Triindvajsetega: Iz sena smo se izmotali, ko se Tofane še niso izvile iz megle. Zato so bile prikrajšane za naš obisk in oskrbnica tofanske kočice za naš denar. Odšli smo rajši na Passo Falzarego (2117 m), kamor so nas večinoma potegnili konjiči. Malo pred vrhom nas je pozdravila največja in najlepša krasotica, kraljica Dolomitov, široko zasnežena Marmolada (3342 m). Belo se je odražala njena gmota od neba, pogled nanjo je bil res veličasten. Na prelazu vabi neizogibno gostišče: »Albergo Marmolada«, njemu nasproti pa je s preprosto leseno ograjo obdano vojaško pokopališče. Spomenik je postavljen italijanskim in avstrijskim vojakom, ki tam čakajo vstajenja.

Komaj stakneš ob sedanjem času vhod v hotel. Ker ni tujcev, so glavna vrata zaprta, pa ti kažejo pot k oskrbniku puščice na vse

strani in okoli vseh vogalov, tvoji iznajdljivosti pa je prepuščeno, da ga najdeš. Mi smo ga našli in kupili smo nekaj fotografij. Plačevali smo še in se pogovarjali. Ko je oskrbnik zaslišal neznan jezik, je prisluhnil, potem pa vljudno vprašal: »Siete forse Finlandesi o Svedesi?« Razodeli smo mu skrivnost, potem pa smo se strašno slabe volje spustili proti Livinalongu v dolino torrenta Cordevole. Ni bilo prijetno spustiti se z 2117 m na 1400 m v dolino pod Marmolado, potem pa imeti pred seboj prelaz Pordoi z višino 2250 m.

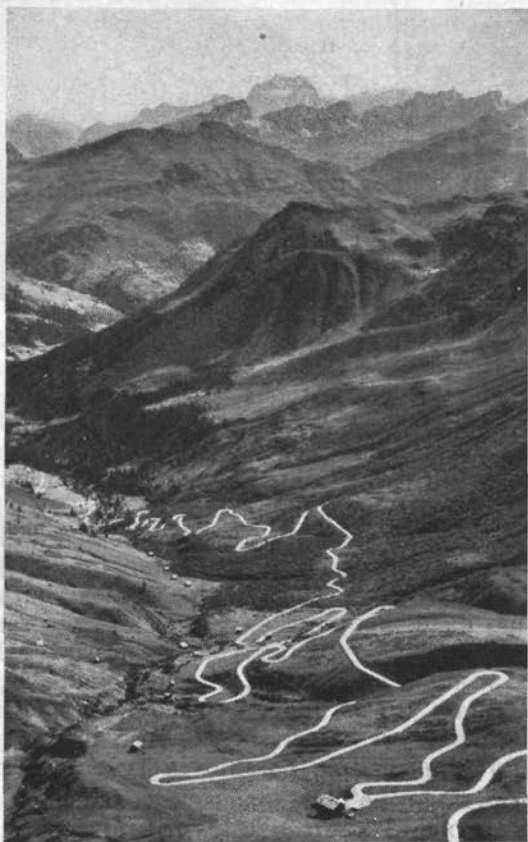

Foto
Ghedina-Cortina

Dolomiška cesta od sedla Pordoi proti Arabbi

V vasi Andraz je bilo na vrsti zbiranje moči in živeža. Nekaj nas je tam še posebej razveselilo. Ženska, ki je prodajala kruh, nam je po naše naštel denar nazaj, ko je izvedela, da smo Slovenci. Več pa ni steklo pogovora, že zato ne, ker nas je čakalo petnajst kilometrov klanca okoli Marmolade na Pordoi. Damjan je šv zamašil luknjo v kolesu, potem pa se je pridružil nama, ki sva krpala dosti večje luknje v želodcih. Predstavljajte si dve veliki pobočji in med njima speljano cesto, v tisoč ovinkih, ki jim ne vidiš

konca. Tam smo izgubljali pomalem planinski idealizem in zato se je moral avtobus, ki je prišel za nami, brezpogojno ustaviti. Peljal pa je prepotene turiste le do Arabbe in jim prihranil samo pet kilometrov poti. Izloženi in olajšani vsak za dve liri smo mu potem z žalostnimi pogledi sledili, kako se je kot polž rinil okoli Selle na Passo Campolongo.

Vsake reči je enkrat konec! Užitek je bil tem večji, ko je bil napis »Passo Pordoi 10 km« globoko doli v Arabbi in ko smo videli cesto kot dolgo belo nit, ki se v neštetih zavojih spušča v dolino, ležečo že tisoč metrov pod nami. Plačilo so bili prekrasni pogledi na vrhove, ki so zopet vstajali izza zelenih zastorov manjših višin. V obližju 2000 m visoko je bilo še vse zeleno, polno najlepših planin in mnogoštevilnih senikov, kot bi jih kdo posejal. Od blizu je bila podoba ogromne bele kope Marmolade še mogočnejša kot s Falzarega. Vedno lepša pa je postajala najvidnejša skupina: Sella, ki se dviguje proti nebu kot trdnjavski zid z mnogimi stolpi: s Torri della Sella, s kockasto Cimo Pordoi (3115 m), nad vsemi pa moli v zrak klobučasti Boë (3115 m).

Najprej smo zavili v zapuščeni »Rifugio Lezuo«, potem pa na vrh, za nekaj višji od Stola, kjer se košati najrazkošnejši hotel.

Še smo pogledali napis: »Rifugio Marmolada 4 ure«, ji obljubili, da se k njej povrnemo prihodnje leto, potem pa smo natakneli nase vse, kar smo imeli s seboj, ker sta veter in mraz zaplesala svoj hladni ples. Kar samo je šlo navzdol po Val di Fassa: Canazei (1465 m), Vigo di Fassa (1304 m), Predazzo (1014 m). Tu je zadnja oziroma prva postaja električne železnice. V Cavalese smo zadnjč tisoč metrov visoko. Globoko pod nami se zvija Val di Fiemme z reko Avvizio in železnico, ki izgleda kot igračka. Skozi Val di Cembra nas je že pošteno žgalo, v Trentu smo si kupili grozdja, dan kasneje smo prali hlače in kožo v Gardskem jezeru. Pa tudi tam nismo za dolgo obsedeli: preko Brescie in Bergama smo jo udarili v Milan.

Naš kotiček

Miran Žargi:

Na Blokah v novo leto

Na Silvestrovo popoldne smo štirje smučarji stopali iz Grahovega proti Blokam, na ta edinstveni neizčrpani smuški svet. Glavna cesta je bila poledenela in nekajkrat smo pošteno zdrsnili. Zato smo zavili na bližnjico in se po Strmcu začeli vzpenjati proti Radleku. Pršič je ležal na debelo in pretvarjal male smreke v praviljične škrate z belimi kučmam in dolgimi nosovi. Sneg je škripal pod nogami, ko smo se vzpenjali po gazi navzgor. Kljub hudemu mrazu nam je postalo vroče, predvsem Borisu, lastniku največjega nahrbtnika in zato nosaču najtežjega tovora. V Ljubljani na kolodvoru smo mu dejali: »Veš kaj, Boris, ti imaš tako lep nahrbtnik, daj no še gramofon vanj, ki se tako nerodno nosi

v rokah, nam bo pomagal silvestrovati. Boris, odličen planinski tovariš, je seveda upošteval naš nesebični nasvet. — Skozi redke gozd smo gledali na ožarjeno Slivnico in se že veselili, kako bomo smučali po odličnem pršiču. Toda čim smo prišli iz gozda, je bilo konec pršiča in tri dni smo praskali po betonu.

Na mestu, kjer se snideta glavna cesta in bližnjica, smo si navezali smučič. Svečan trenutek za vsakega smučarja-planinca, saj se s tem prične tura, od katere pričakuješ lepoto, doživetij, sreče in miru. V tem pričakovanju te narava redkokdaj razočara — pa naj ti sije najsvetlejša sonce, divja burja, sneži ali dežuje; človeku, ki jo resnično ljubi in ki nosi s seboj poln nahrbtnik dobre in trdne volje, ugaja priroda v vsaki obliki in ob vsakem času.

Grejo po cesti naprej. Z desne nas pozdravlja Goli vrh, ki je dobil to ime od okrog 6 metrov široke poseke na vrhu in travnatih vesin proti vzhodu, dočim ima na zahodu obsežne gozdove. Zavili smo s ceste na malo kopo nad Radlekom. Mir in tišina v ozračju sta se čudovito spajala z vso belo, nežnih oblik polno bloško planoto in z vasio, tiho in spokojno ležečo pred nami. Na jugu je segal v nebo Snežnik, v daljavi so se v zahajajočem soncu blesteli Grintavci.

Objel nas je občutek tople sreče. Lepota in mir — večna želja človeka. Blagor tistemu, ki to dvoje tudi danes, čeprav le za nekaj časa, lahko uživa. To pa ti je dano v gorah, ki so vzvišene nad žalostno vsakdanjostjo. Zato srečen tisti, ki so ga vzljubile gore.

Zdrsimo v vas. Mrači se. Psi lajajo. Vznemirja jih ropot smučič po zmrzlem snegu. Nekaj vežnih vrat se odpre in začudeno nas gledajo domačini. Ustavimo se pri sorodnikih naše vrle spremljevalke Tačke, vulgo »gospodinje«. Ta naslov si je med nami pridobila z odlično postrežbo za jedačo vedno pripravljenim smučarjem. Grejo v hišo. Velika zakurjena peč nas gostoljubno sprejme pod svoje okrilje. Pogrejemo se, spijemo čaj in si gremo nato natančneje ogledat sneg. Jaz sem ga še celo poduhal in pokusil, seveda neprostovoljno. Naša »gospodinja« pa pripravlja večerjo. Čez 20 minut smo že na Liscu, 870 m. Luna plava po nebu in dan brez pravega prehoda prehaja v čudovito lepo noč. Z Blok, loške in cirkniške doline se oglašajo zvonovi. Zvoni v Novemu letu. Poledenela snežna skorja se blešči v lunini svetlobi. Zajček priskaklja iz gozda na vrhu, postane, nas radovedno pogleda in jo odkuri. Globoko pod nami leži Nova vas. Med drevjem se stiska Radlek, ta tiha, 775 m visoko ležeča vasica brez gostilne, kar je v Sloveniji redka okolnost. Spustimo se z vrha in ropotaje prismočamo po ledeni skorji do vasi.

V hiši igra gramofon, ki bolj kot nas spravi v dobro voljo domače. Po večerjali smo in pričakujemo novo leto. Sedimo na peči in pojemo pod neumorno »taktirko« Jožeta. — Skozi zamrzla okna sveti luna. Utihnili smo in vsak zase premišljuje pričakuje polnoči. — Udarila je ura. Prišlo je leto 1942. Da bi bilo srečno! — Nekaj časa še bedimo, nato pa gremo spat, kajti zjutraj pojdemo na Slivnico.

Novoletno jutro. Z robniki grizemo sneg proti Mali Slivnici. Prisopihali smo na vrh. Pod nami leži zamrzlo Cerkniško jezero, okrog nas pa krasni smučki predeli. Škoda da ni tu pršiča iz Strmca. Grejo z vrha in zasmučamo proti Srednji Slivnici. Sama široka in razsežna smučišča. Na vrh nečemo riniti, ker bi nas to samo utrujalo. Pridrsamo v dol in skozi gozdič proti Debeli Slivnici. Tu je nekaj pršiča. Nanesla ga je burja z vrha. Čim bolj se dvigamo,

tem bolj je spihano in nazadnje prispemo na travnate lise. Že smo na vrhu (1114 m). Burja je pometla ves hrbet gore, tako da bi bila smuka proti Cerknici nemogoča. Ne pritiravajo tisti, ki glasno hvalijo to goro tako v smuškem kot v razglednem pogledu. Travnata pobočja nudijo ogromen smuški svet. Res škoda, da smo mi tako slabo naleteli. A žal nam ni. Pozdravljamo Triglav, Stol, Grintavec, Gorjance in Kočevski les. Snežnik nas vabi. Treba ga bo enkrat obiskati. Burja tudi nam ne prizanaša in tako se kar hitro spravimo z vrha nazaj proti Radleku. Za smer nam služi kar naša sled. V opoidanskem soncu se vračamo. V zavetnih dolinah je kar prijetno toplo. Na Srednji in Mali Slivnici nas burja pošteno tipa; končno le srečno prismučamo na Radlek. Popoldan smo na peči in proti večeru zopet malo na dilcah, toda burja in beton nas kmalu zvabita na peč. Ponoči me ne moti več stenska ura, ki visi pri peči skoraj nad mojo glavo in zaradi katere sem prejšnjo noč še tiste tri ure, ki so bile namenjene spanju, bedel. Smuk je pač dobro uspavalno sredstvo.

Naslednje jutro počasi pospravljamo svojo ropotijo in zopet nosi Boris gramofon, katerega je poslušala vsa vas, in se zato pri smuku po Strmcu seveda temeljito prekucne. Iz Grahovega nas voz odpelje na Rakek. Vso pot gledamo Slivnico in ji želimo debelo in rahlo snežno odejo pri našem ponovnem obisku.

Obzor in društvene vesti

† Prof. dr. Metod Dolenc — ljubitelj naše zemlje.

Dne 10. oktobra 1941 je umrl vseučiliški profesor dr. Metod Dolenc. Ko smo ga dva dni pozneje pokopali, so se govorniki vrstili ter ga proslavljali kot zaslužnega znanstvenika na polju kazenskega prava in pravnozgodovinske vede, kot organizatorja naše pravne fakultete in voditelja pravniškega društva. Njegov grob pa niso obkrožali samo uradni zastopniki znanstvenih zavodov, korporacij in uradov, marveč tudi osebni prijatelji iz vseh slojev in tudi taki, ki so ga poznali in radi imeli kot prijatelja narave, kot izletnika in planinca.

Metod Dolenc je prav pristržno ljubil naravo, ki se mu je kazala v naši tepi domovini, v njenih višavah in ravninah v vsej svoji prelestni lepoti. Zato je ves teden vprav koprnel in težko čakal, da pride nedelja in da more napraviti izlet, seveda v družbi prijateljev ali pa, če drugače ni šlo, tudi sam. Ne samo zaradi zdravja, marveč zaradi veselja, ki ga je tam zunaj pričakoval in tudi našel. Zadnjih deset let ga je mučila bolezen, ki mu je v zvezi z nezgodo odstrigla nit tako bogatega in za slovensko vedo in javno življenje tako dragocenega življenja.

Pred leti sem hodil sam z njim in razen v vročem poletnem času je ni bilo nedelje, da ne bi šla na Šmarno goro; pri tem naju nista plašila ne dež ne sneg. Med potjo sva govorila o vseh mogočih kulturnih vprašanjih, največ pa o njegovih strokah.

Na Šmarni gori smo prisedali »marjašarjem« in bili skupno veseli in živahni, da nas včasih ni bilo ugnati. Dolenc je tako ljubil to goro, ki zaradi neposrednega prehoda iz ravnine v strmi breg dá telesu in mišicam zadosten razgib, nudi krasen razgled in ima gostilno, ki ji ni para na hribih, da je tudi četrtke uporabljal za izlete na goro in jih prebil v družbi »ričetarjev«, to

je skupine državnih upokojencev (eden teh mladeničev šteje 83 let!). Na koncu leta je Dolenc v nekaterih letih s ponosom izkazal po 50 obiskov Šmarne gore in še več.

Prišla sva pa v družbo dr. Josipa Krevla in dr. Janka Žirovnika, ki ima obširnejši izletniški delokrog. »Tehnični« vodnik je prijatelj Janko, ki ima veliko postavo in doneč glas, torej vse zunanje lastnosti poveljnika. Ni pa prijatelj šablone, zato se ne drži zaznamovanih poti, marveč rad krene v stran; tudi skrbno gleda, da ne izgubi višine. Zato se nam pa večkrat dogodi, da izgubimo smer in pot in moramo globoko navzdol in potem zopet navzgor na pravo pot. Le kolikor smo mu mi sledili, se more reči, da je Dolenc kot turist tudi »utiral nove poti«.

Zadnji večji izlet prof. Dolenca je bil v družbi šestih pravnikov na Svete Višarje in v Reziyo, kamor nas je gnalo tudi zanimanje za etnografske razmere. V avgustu 1939 smo šli najprej na Sv. Višarje, kjer smo prenočili. Drugi dan smo šli čez Limerco v Ovčjo vas v dolini Zajzere in od tod na kolodvor v Ukve, potem z vlakom po dolini Bele, kjer smo izstopili v Resiutti, potem pa šli v Reziyo, in sicer v glavni kraj Ravnico ali Travnik (Prato di Resia). Prebivalstvo nas je bilo veselo in tudi oblastveni organi so nam šli na roko.

Prof. Dolenc je na takih izletih z nami vred v polni meri užival svež zrak, sonce, lepoto narave, najbolj pa sproščenost od vseh skrbi in nevšečnosti življenja. Ljubil in izvrstno poznal je rastline — natura maxime miranda in minimis! Za vsako je na prvi pogled povedal ime v slovenskem, nemškem in latinskem jeziku. Na Šmarni gori je vedel za špranjo v skali, iz katere je zgodaj spomladi pognala znana grebenuša (*Polygala Chamaebuxus*), ki jo ljudje poznajo pod imenom ramšela ali ramšel in ima rumene ali lilaste cvetove.

Siromak je slutil svojo bližnjo smrt. S težkim sreem smo ga spremili na zadnji poti do groba mimo univerze, ki jo je tako ljubil. Mislil je nanjo vse do svojega konca, tako rekoč med prsti mu je ostal zadnji nedovršeni spis o nekem prekmurskem urbarju, v katerem je našel pravo zakladnico novih slovenskih besed in za pravno zgodovino zanimivih stvari.

V naši družbi je zapustil praznino in tudi v krajih, kamor je zahajal na izletih in kjer so ga dobro poznali, ga pogrešajo. Če pa pogleda z višav, kjer sedaj plava njegova duša, na svoje prijatelje, bo videl, da vsako nedeljo izpraznimo v slavo njegovega spomina kupico vina!

Dr. Fr. Skabernè.

† **Dr. Vladimir Foerster.** — Dne 3. febr. 1942 je umrl v Ljubljani višji sodni svetnik v pokoju, dr. Vladimir Foerster, sin slavnega našega komponista in glasbenega pedagoga Antona Foersterja, avtorja naše narodne opere »Gorenjski slavček«. Pokojni dr. Vladimir Foerster je po dovršenih srednješolskih študijah v Ljubljani dokončal vseučilišče na Dunaju in služboval nato kot sodnik v Ljubljani, v Metliki in v Novem mestu in živel od svoje upokojitve v l. 1934 dalje zopet v Ljubljani. Odlični sodnik, muzik, glasbeni kritik in splošno ugledni mož je bil tudi vnet planinec in zaslužen odbornik Slov. plan. društva, ki mu je pripadal kot član od ustanovitve, t. j. od l. 1893 dalje. L. 1898 je vodil reklamni odsek društva in zbiral gradivo za Vodiča po Kranjski. Na občnem zboru dne 20. febr. 1899 je bil izvoljen v odbor Osrednjega društva SPD, kjer je zasedel mesto podpredsednika. Dne 30. jan. 1901 je predaval pod okriljem SPD o svojem potovanju po Švici, kjer se je bil dalje časa mudil l. 1900. Predavanje je tako ugajalo, da ga je moral v marcu l. 1901 ponoviti. Po preteku triletne odborniške dobe je bil v l. 1902 ponovno izvoljen v odbor. To pot mu je bilo poverjeno odgo-

vorno in težavno mesto blagajnika; ta posel je opravljal z veliko vestnostjo in točnostjo do l. 1906, ko je bil prestavljen v Metliko. Leta 1903, ob desetletnici društva, je dr. Vladimir Foerster sestavil obširno poročilo o delu društva v tem razdobju; izredno vestno in izčrpno napisani pregled je izšel v »Plan. Vest.« in kot posebna brošura pod naslovom »Po desetih letih«. Njegovo pravniško znanje pa so opetovano porabili v odboru tako, da so ga pritegnili k reševanju kočljivih vprašanj. Med drugim je sestavil tudi nova pravila ter poročal o njih na občnem zboru društva l. 1902.

Tudi v »Plan. Vestniku« se je nekajkrat oglasil. Tako leta 1896, ko je priobčil poročilo o Klubu čeških turistov in njega delu; v l. 1901 je objavil obširni potopis »Po švicarskih mestih«, za isti letnik je poslovenil dr. Chodounskega in dr. Dvořáka članek o »Razoru«. Koč glasbenik je ocenil v glasilu SPD l. 1897 Aljaževo Slovensko pesmarico. Iz članka Vlad. Ružičke »Skupina Višká« v Alpskem Věstniku (ki ga je izdajala od l. 1899—1914 Češka podružnica Slov. plan. društva v Pragi) pa posnemam, da je dr. Foerster pomagal pri zbiranju gradiva tudi imenovanemu avtorju, ki se mu za njegovo pomoč na koncu spisa izrecno zahvaljuje. Sploh je dr. Foerster vzdrževal zvezo med Češko podružnico v Pragi in Osrednjim društvom ter krepko pomagal pri ugotavljanju in izvajanju skupnih poslov.

Zaslužnega planinskega delavca izza herojske dobe Slov. plan. društva bomo ohranili v najlepšem spominu!

A. B.

Ivan Bučer: **Koča na Robu.** Roman. V založbi Viharnik je izšla druga pripovedna knjiga Ivana Bučerja, ki nas vodi, kakor omenja založba, »v divje lepe gorske predele ter nam opisuje planine in usodo ljudi, ki so sredi življenja povezani med seboj s planinskim tovarištvom«. Knjigo je opremil s slikami Jeločnik Albert, tiskala jo je tiskarna Slovenija. O zanimivem romanu bomo še obširneje spregovorili. Že danes pa toplo priporočamo vsem planincem nakup tega odličnega dela, ki nas s kleno besedo uvaja v probleme gora in gornikov ter v bogatem jeziku razpleta povest o njihovih medsebojnih odnošajih. V platno vezana knjiga velja 54 lir.

Dr. Djuro Orlič: **Dubrovačka klima.** V založbi »Arhiva za turizam« v Dubrovniku, ki je izdal že razna propagandna dela (Dubrovnik, Boka Kotorska, Promet putnika u starom Dubrovniku), je izšla študija Dubrovačka klima, ki jo avtor, zdravnik in planinski delavec (in predsednik dubrovniške podružnice Hrv. plan. društva) dr. Djuro Orlič označuje kot opažanja o terapeutskih in profilaktičnih vplivih. S številnimi slikami, tabelami in diagrami opremljeno delce je plod vsestranskega študija predmeta ter temeljitega strokovnega znanja. Pisec se peča uvodoma s topografijo dubrovniške riviere, ki jo omejuje z ustjem Neretve na eni in Boko Kotorsko na drugi strani in ki je s Pelješcem vred dolga 170 km, brez njega pa 100 km, in šteje okrog 50.000 prebivalcev. Govoreč nadalje o globini morja, o množini soli v zraku, o vetrovih in padavinah primerja pisatelj dubrovniško klimo z ostalimi morskimi klimami ter prihaja do zaključka, da je dubrovniška klima še najbolj slična klimi francoske in španske riviere. Nadaljnja poglavja obravnavajo insolacijo, termometrijo zraka in morja, vetrove, ombrometrijo in higrometrijo. Sledi navodilo o metodiki zdravljenja raznih bolezni, o načinu sončenja. Avtor priporoča dubrovniško letovanje zlasti za bolezni katarov in respiracijskih organov, sekundarne anemije in za splošno krepčanje slabotne dece. Nadalje govori o kopališkem življenju

v mestu v raznih letnih dobah in o plavalskem športu. Posebno poglavje je posvečeno planinstvu in »pečinarstvu« (plezalstvu). Ker nam je ta predmet najbližji, z zanimanjem čitamo o naglem razvoju belega športa v Dubrovniku, ki ima na planoti okrog Orjena prav prikladna terišča. Planinska organizacija obstoji že nad 12 let in člani tamkajšnje podružnice HPD so prehodili že vse okoliške, pa tudi hercegovske, črnogorske in bosanske gore. Trudijo se zlasti za razmah smučskega športa na Vrbanju, kjer ima društvo svoj dom, in na Orjenskem sedlu, kjer je zaklonišče. Končno govori pisec o primernosti otroških kolonij v dubrovniškem okolišu, zlasti v vaseh Konavla ter zaključi 53 strani obsegajočo, poučno in zanimivo brošuro z nekaterimi opazkami o dubrovniški flori, ki s svojo mediteransko vegetacijo, z agavami in palmami daje značilno obeležje dubrovniški pokrajini. Knjižica je zelo informativna za vsakogar, ki hoče bivati v Dubrovniku in pravilno izkoristiti klimo tega svetovnega letovišča, planinci pa bodo našli v njej nekatere dobrodošle podatke o gorah dubrovniške okolice in prilikah za izvajanje belega športa.

Dr. A. B.

»Polzevo«, planinsko postojanko pod Sv. Duhom nad Višnjo goro, je prevzelo Slovensko planinsko društvo v svojo upravo dne 15. januarja 1942. Postojanka stoji v višini 600 m. Oskrbovana je vse leto. Dom ima na razpolago 12 postelj v šestih sobah ter skupno ležišče z 10 posteljami. V obednici more prenočevati v sili do 15 oseb. Prenočišča si planinci lahko zagotove v društveni pisarni SPD v Ljubljani.

Postojanka je močno obiskana v zimskem času zaradi lepih smučišč v okolici Sv. Duha. Običajen dostop je iz Višnje gore ter traja poldrugo uro. Priljubljen je tudi dostop iz Žalne preko Nove vasi, ki ga tudi lahko opraviš v poldrugi uri.

Polzevo stoji pod vrhom Sv. Duha, od koder se odpira prostran razgled po Dolenjski ter na Kamniške planine v ozadju. Pred Domom je smučka skakalnica z odskokom do 30 m. Do Doma vodi cesta, ki je uporabna in prevozna v poletnem času z avtomobilom.

Polzevo je izhodišče za razne prijetne izlete in izprehode, tako proti Stični (dve uri), na Muljavo (poldrugo uro); od tod je eno uro hoda do Stične; k izviru Krke (dve uri) ter čez Muljavo v Stično (poldrugo uro); mimo gostilne »Na šoli« preko Zgradeca, mimo Boštanjkega gradu v Grosuplje ali na Tabor, v Županovo jamo ter skozi Ponovo vas v Grosuplje. Planinci, obiskujte to našo lepo postojanko, ki vam nudi prijeten oddih sredi mične dolenske prirode!

*Pisalni stroj, pisarniške
potrebnosti, nalivno pero*

si nabavite pri
našem članu

Baraga Ludv.
Ljubljana, Nebotičnik

NARODNA TISKARNA D. D.

LJUBLJANA, PUCCINIJEVA 5

izvišuje različne moderne tiskovine
okusno, solidno in po zmernih cenah

Telefon 31-22 do 31-27 — Poštni čekovni račun v Ljubljani št. 10.534

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO LJUBLJANA

LJUBLJANA, Prešernova ulica 50
Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84
Brzojavni naslov: Kredit Ljubljana

★

Podružnica BEOGRAD, Uzun
Mirkova ul. 10 — Telefon 29-154
Brzojavni naslov: Kredit Beograd

★

Obrestovanje vlog, nakup in pro-
daja vsakovrstnih vrednostnih pa-
pirjev, deviz in valut, borzna
naročila, predujmi in krediti vsake
vrste, eskompt in inkaso menic,
kuponov, nakazila doma in v tu-
jino, safe-deposits itd.

Restoracija in veletrgovina z vinom.

PETER STEPIČ, LASTNIK MIRKO STEPIČ

LJUBLJANA VII, TRŽNA ULICA 6
TELEFON INTERURBAN 21-71

*priporoča svojo veliko zalogo vina najboljše
kakovosti po nizkih cenah.*

Članom S. P. D.!

Meseca januarja 1942 je S. P. D. sporočilo svojim članom sedanji položaj ter jih prosilo za plačilo članskih prispevkov za letošnje leto. Kdor še ni utegnil urediti svojih obveznosti pri društvu, se ponočno naproša, da poravna članarino za leto 1942 v znesku L 15.— po možnosti vsaj v mesecu marcu t. l.

Za plačilo naročnine »Planinskega Vestnika« v letu 1942 so naročniki že prejeli poštne položnice. Kdor naročnine še ni nakazal, se naproša, da znesek L 20.— poravna vsaj v prvi polovici letošnjega leta, ker mora društvo sproti plačevati stroške za tisk vsake številke društvenega glasila.

Plačila se morejo urediti ali v društveni pisarni — Ulica 3. maja št. 4/1 — ali po poštni položnici.

Slovensko planinsko društvo, Ljubljana, Ulica 3. maja 4/1
Telefon št. 40-66

R a č u n P o š t n e k r a n i l n i c e š t e v. 11004

Knjigarna

Kleinmayr

dobavlja redno in hitro domače
in inozemske knjige, časopise,
muzikalije, zemljevide i. t. d.

& Bamberg v Ljubljani

Miklošičeva cesta št. 16